POSTNINA PLAČANA V GOTOVINI

DELAVSKA ENOTNOST

GLASILO SINDIKATOV SLOVENIJE ● ŠT. 17. ● 19. APRILA 1957 ● LETO XVI. ● CENA 10 DIN

PROLETARCI VSEH DEŽEL, ZDRUŽITE SE!

Pred prvim majem

Skoraj bomo praznovali svoj najlepši delavski praznik, praznik dela, praznik naših delovnih uspehov, ki so porok za jutrišnji lepši dan. Naše sindikalne organizacije se nanj z veliko ljubeznijo pripravljajo. Mnogi delavski sveti bodo imeli ob tej priliki svečana zasedanja, na katere bodo povabili ves kolektiv. Na teh zasedanjih bodo pregledali svoje dosežke in pohvalili ter nagradili najprizadevnejše delavce. Mladina bo na predvečer prižigala kresove. Prosvetna društva pridno vadijo za svoje nastope. V naseljih bodo zborovanja in ponekod povorke, v katerih bodo delovni ljudje manifestirali svoje delovne uspehe. V šolah bodo, v delavskih bojih in delu izkušeni delavci, pripovedovali našim mladim o prvem maju, prazniku borbenega proletariata.

Po skupnem praznovanju, na sam dan prvega maja, bodo mnogi odhajali na izlete, eni sami, drugi z družino, tretji z delovnim kolektivom.

Nekateri, zlasti tisti, ki so pozabili na proletarsko vsebino prvega maja, ki jim je ta praznik le prost dan in nič več, se bodo ognili delavskih proslav. Celo nekateri kolektivi bodo to storili. Ponekod so se celo odločili, da bodo »praznovali« od nedelje do petka in nekateri, redki sicer, celo ves teden.

Ali je to prav?

Ne, to ni prav. To je praznik dela, praznik doseženih uspehov, praznik, ki naj nas vzpodbudi k novim delovnim podvigom, k vztrajnemu utrjevanju našega gospodarstva, tej neobhodni osnovi boljšega življenja. In če »praznujemo« dalj kot je treba, ali ni to v nasprotju z vsebino tega največjega delavskega praznika. Kako sami sebe varamo če mislimo, da se da izgubljeni čas »noter prinesti«. Saj je vsakemu ročnemu delavcu ali delavki, predvsem tistemu, ki dela v izmeni ali ponoči, znano, da podaljševanje delovnega časa ne prinaša nobene delovne koristi, da preje škoduje tako proizvodnji kot delavčevemu zdravju. In še nekaj. Ali so tisti, ki so se odločili za tak način ‚praznovanja', pomislili, da bi kazalo prav sedaj, ko je električne energije dovolj, izkoristiti vsak trenutek za proizvodnjo. Zdi se, da so take odločitve nastale na spodbudo takih, ki jim dobrobit skupnosti in posameznika ni kdo ve kaj pri srcu in vidijo le svojo ozko osebno korist.

Ni potrebno kdo ve kaj razmišljati, da bi vsakdo uvidel škodljivost takega početja. Prav bo, če sindikalne organizacije povsod to jasno povedo in preprečijo, kar je v škodo nas vseh.

SINDIKATI PRED VOLITVAMI IN KONGRESOM DELAVSKIH SVETOV

ŽIVAHNE PRIPRAVE

Pretekli teden so okrajni sindikalni sveti sklicali na pobudo Republiškega sindikalnega sveta posvetovanje okrajnih sindikalnih aktivov. Prvo posvetovanje je bilo 8. aprila v Mariboru, 9. aprila so bila posvetovanja okrajnih sindikalnih aktivov v Trbovljah, Murski Soboti in Ptuju, 11. aprila so se sestali okrajni aktivisti v Gorici, Kočevju in Kranju, 12. aprila v Celju in 16. aprila v Novem mestu. Namen teh posvetovanj je bil, prvič, da okrajni sindikalni aktivi pregledajo opravljeno družbeno, politično delo v zvezi s pripravami za volitve delavskih svetov in na kongres delavskih svetov Jugoslavije, drugič, da ocenijo opravljeno delo in premotre potrebe po smeri dejavnosti v bodoče, tretjič, da skupno ugotove temeljne gospodarske, družbene, kadrovske itd. probleme, ki prihajajo na površje ob cenah dosedanjega razvoja delavskega upravljanja.

Zanimanje za ta posvetovanja je bilo v vseh okrajih zelo veliko; o tem priča številna udeležba aktivistov in silno resne in temeljite priprave.

Vsestranost in temeljitost obravnav

Posvetovanja okrajnih sindikalnih aktivistov so pokazala, da je v zvezi s pripravami na volitve precejšnja živahnost: zelo veliko je sestankov, posvetovanj, sestavljeni so posebni organi, ki skrbe za organizacijsko tehnične priprave itd. Vse kaže, da smo nekako prešli prvo obdobje priprav za volitve in za kongres delavskih svetov. Delavski sveti so razpisali volitve, sindikalni aktiv je pripravil s sodelovanjem delovnih kolektivov kandidatne liste za člane delavskih svetov, delavski sveti so bolj ali manj skrbno izdelali poslovna poročila o preteklem delu in na sestankih je bilo obilo govora o družbeno-političnem pomenu letošnjih volitev in pomenu prvega kongresa delavskih svetov Jugoslavije. Seveda so določene razlike v tem, kako je v posameznih gospodarskih organizacijah in na posameznih področjih to delo opravljeno. Drži pa ugotovitev, da so povsod priprave temeljitejše kot so bile vse do sedaj, da je razmeroma širok aktiv pritegnjen v razprave in da problematiko delavskega upravljanja obravnavajo bolj vsestransko in bol temeljito, kot v preteklosti. Seveda so še posamezni kolektivi, ki zaostajajo. Najčešče odlagajo delavski sveti razpis volitev zaradi tega, ker niso bili na tekočem s svojimi opravili. Tako imajo preglavice v tistih kolektivih, kjer so odlašali z izdelavo tarifnih pravilnikov, kjer imajo težave z zaključnimi računi in povsod tam, to velja zlasti za manjše organizacije, kjer prepuščajo organi delavskega samoupravljanja iniciativo upravno-vodstvenemu aparatu.

Ta posvetovanja so pokazala, da prehaja naš kolektiv že v drugo obdobje, to je na obravnavo praktičnih problemov, ki v zvezi z delavskim upravljanjem nastajajo v našem družbenem življenju. Zaradi tega se že mnogi sestanki, posvetovanja, razgovori itd., ki jih naše organizacije pripravljajo v zvezi z volitvami delavskih svetov in s kongresom delavskih svetov Jugoslavije, spreminjajo v razprave o mehanizmu delavskega upravljanja, o gospodarskih instrumentih, o razmerjih med gospodarsko organizacijo in komuno itd. Res da tovrstni razgovori še niso prevladali, toda zavzeli so že tak obseg, da obetajo, da bodo šle priprave v tej smeri naprej. To je vsekakor zelo koristno.

Vsekakor je v ospredju pozornosti vseh teh obravnav razmotrivanje o praktičnih ukrepih, ki bi jih bilo treba podvzeti, da se okrepi in razširi gospodarska in pravna samostojnost gospodarskih organizacij in njih organov delavskega upravljanja.

Gospodarska enota in komuna

Na nekaj posvetovanjih je bila povedana misel, da bi kazalo naše gospodarske instrumente usmeriti tako, da bi postala gospodarska organizacija za komunalno skupnost ekonomsko zanimiva. Po teh priporočilih naj ne bi v bodoče s pravnimi predpisi do podrobnosti predvideli sredstva, do katerih ima pravico komuna. To se pravi, naj ne bi komuna na izključno fiskalni način dobivala sredstev od gospodarske organizacije, na način, ki je s pravnimi predpisi vnaprej odrejen, ampak naj bi komuna v sporazumu in na družbeno-političen način pridobivala ta sredstva. Zagovorniki te pobude namreč opozarjajo, da na razvoj družbeno ekonomskih odnosov v komuni ne vpliva najpovoljnejše to, da se komuna napram gospodarski organizaciji javlja kot fiskalna ustanova. Zaradi takega stanja je povsem jasno, da z gospodarskimi organizacijami v glavnem ureja ekonomska razmerja administrativni upravni aparat komune, ki izvaja pravne predpise. Družbeni organi v komuni pa le razpolagajo z na ta način pridobljenimi sredstvi. To tudi za delovne kolektive in razvoj njihovega interesa za gospodarsko življenje v komuni ni privlačno. Mnogo koristneje bi bilo, če bi gospodarska organizacija sama imela določena razpoložljiva sredstva, ki bi jih kot gospodarski činitelj komunalne skupnosti uporabljala v svoji aktivnosti v komuni. To bi tudi vzpodbudilo večji interes delovnih kolektivov za aktivno sodelovanje v družbenem in gospodarskem življenju komune, ker bi se zavedali, da v tem življenju ne nastopajo zgolj kot simbolični politični činitelj. Vse to bi nedvomno povoljno vplivalo na razvoj in oblikovanje družbenega upravljanja v komuni, povečal bi se interes kolektivov za družbeno gospodarsko življenje v komuni in nedvomno bi se razpoložljiva sredstva v komuni smotrneje uporabljala.

Več samostojnosti gospodarskim enotam

Neločljivo povezana z gospodarskim položajem gospodarske organizacije je njena samostojnost in neodvisnost. Zaradi nenehnega vmešavanja upravno-administrativnega aparata oblastvenih organov v njihovo delo, vmešavanje, ki je posledica obstoječih pravnih določil, je postala gospodarska organizacija in njeni organi delavskega upravljanja dokaj nesamostojna. Do podrobnosti predvideno in predpisano poslovanje, postaja že objektivna zavira za razvoj delavskega samoupravljanja. Skoraj povsod občutijo ta problem, čeprav si nekateri obetajo njegovo rešitev v tem, da bi spremenili ne vzrok, ampak posledice. Nekateri namreč mislijo, da bi se pravni položaj gospodarske organizacije in organov delavskega upravljanja spremenil, če bi recimo čuvanje zakonitosti prenesli iz upravno administrativnega aparata na organe delavskega upravljanja. Seveda v tem ni rešitve. Ta zahteva nas opozarja samo na to, da je stanje škodljivo. Kratkomalo, da je preveč zadev, ki so z zakonitimi predpisi urejene, in da se organi, ki čuvajo izpolnjevanje zakonitosti preveč vmešujejo v delovanje samoupravnih organov. Tej stvari ne bi namreč prav nič odpomogli, če bi vse to delo prenesli na organe delavskega upravljanja, kar je pa seveda tudi nemogoče. Podobno se pojavlja tudi zahteva, naj ne bi na posvetovanja, ki jih sklicujejo upravni organi oblasti klicali direktorjev, ampak naj bi klicali predsednike delavskih svetov. Na teh posvetovanjih je seveda

(Nadaljevanje na 5. strani)

Na dan obletnice rojstva in na dan pred četrto obletnico smrti velikega revolucionarja in borca Borisa Kidriča je predsednik odbora sklada Borisa Kidriča dr. Marijan Brecelj podelil nagrade za najboljša izvirna dela in nagrade za tehnične iznajdbe in izpopolnitve. Posameznih razpisov se je udeležilo nad 280 prijavljencev, zavodov in podjetij. Kidričevo nagrado za najboljša izvirna znanstvena dela in za iznajdbe in tehnične izpopolnitve pa je prejelo 16 nagrajencev, med njimi dr. Ivan Vidmar, dr. Ivan Rakovec, Josip Priol, dr. Aleksander Bajt, inž. Janko Sketelj, dr. inž. Roman Modic, inž. Martin Obran, inž. Edvard Tilenšek in drugi. Na sliki: Dr. Marijan Brecelj izroča nagrade.

FRANC LESKOŠEK:

O ANALITIČNI OCENI

Tovariš Franc Leskošek-Luka, član Zveznega izvršnega sveta, je pred dnevi izjavil sodelavcu Tanjuga, kaj meni o analitični oceni delovnih mest. Dejal je, da pravilno izvajanje analitičnega ocenjevanja dela ni majhna niti lahka naloga. Opis poslov daje osnovno gradivo za oceno poslov, na podlagi katere bomo kasneje v drugi etapi izvršili analizo stopnjevanja in točkovanja posameznih poslov. Zato je važno, da se delovna mesta opišejo dobro, natančno in brez nepotrebne naglice. Opis poslov nekaterih podjetij je že pokazal, da imamo delovna mesta, o katerih nihče ne ve, čemu pravzaprav služijo in kaj je njihova glavna vsebina. Na podlagi izvršene ocene bomo dobili za vsak posamezni posel dragoceno dokumentacijo za kadrovsko službo v podjetjih, uradi za produktivnost

v podjetjih bodo dobili vrsto idej za manjše pa tudi za večje racionalizacije, za boljšo ureditev delovnih mest, za pravilnejšo ureditev notranjega transporta, za spoznavanje ozkih grl v podjetju in podobno. Delavci bodo na osnovi te dokumentacije lahko spoznali, zakaj je delo, ki ga opravljajo, tako ali drugače ocenjeno, skratka analitična ocena poslov nam bo nudila podatke, ki bodo važno napotilo tako za tehnične izboljšave kot za strokovno izobraževanje delavcev in podobno.

PRED II. PLENUMOM ZVEZE ŽENSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE

Razbremenitev žene - delavke

Od vseh zaposlenih v Sloveniji je tretjina žena. Veliko izmed njih je poročenih mater z nedoraslimi otroki. S tem ko se žena v vse večjem številu zaposluje, pa se ne menja dovolj hitro sam način življenja v družinah.

Največkrat je ostalo v družini, tudi če je mati zaposlena, tako kot je bilo takrat, ko je bila še doma. Ostale so ji vse skrbi, vsa družinska opravila. Razumljivo je, da v takem položaju opravlja žena poleg službe še dnevno ure in ure družinskega dela. Ko odhaja na delo, je prenekatera prisiljena puščati otroke same doma brez posebnega nadzorstva.

Ko smo v Sloveniji obravnavali ukinitev nočnega dela v tovarnah za ženske, se je še jasneje pokazalo, kako nujno bi bilo razbremeniti ženo-delavko nekaterih družinskih opravil, kajti mnoge v sedanjih razmerah delajo podnevi doma, ponoči v tovarni.

Zveza ženskih društev Slovenije in druge družbene organizacije si že dalj časa prizadevajo razviti tako gospodarsko — uslužnostno — komunalno dejavnost, ki bi olajšala delo zaposleni ženi. Tako na primer Gospodinjski biro v Ljubljani z 80 do 90 dekleti 400 družinam posreduje usluge na domu. Podobne ustanove imajo v Mariboru, Celju in Kranju. Ženska društva so jih poskušala ustanoviti drugje. Toda ta oblika pomoči ni najboljša, predvsem zato, ker so te vrste usluge za ženo-delavko predrage. Svojo upravičenost pa so dokazale razne krpalnice, šivalnice otroške konfekcije, pralnice itd.

Vse dosedanje ustanove te vrste še zdaleč ne zadoščajo velikim potrebam. Vendar so si ob njih društva in Zveza ženskih društev Slovenije pridobila dokajšnje izkušnje, tako da to vprašanje lahko postavi kot osnovo svojega II. plenuma. II. plenum Zveze ženskih društev Slovenije bo razpravljal o tem, kako pospešiti gospodarsko - komunalno-uslužnostno dejavnost, ki naj predvsem ženo razbremeni nekaterih del v družini. Ta dejavnost bi morala postati sestavni del naše družbe, predvsem komune, komunalne skupnosti, tovarne in podjetja. Celotna naša družbena ureditev postavlja v ospredje človeka in vsi ukrepi, zlasti gospodarski, so usmerjeni v dvig življenjske ravni. Zato je povsem razumljivo, da je z ozirom na poseben položaj žene, še posebno žene-delavske-matere, skrb za njeno razbremenitev tisočerih drobnih družinskih opravil, sestavni del skrbi za človeka. To še posebej zato, ker bo razbremenitev žene starega, zaostalega in težavnega načina družinskega gospodinjstva znatno prispevala k večji dejavnosti žene v proizvodnji, jasnejši perspektivi mladih deklet za strokovno usposabljanje in vse večji možnosti sodelovanja in upravljanja v vseh organih delavskega in družbenega upravljanja, kar je pravica slehernega našega državljana, le da stvarne možnosti danes ženi še večkrat to onemogočajo.

Prehrana v družinah, kjer sta oče in mati zaposlena

Vse to, kako se hranimo in kaj moramo storiti, da bi izboljšali način prehranjevanja, je bilo temeljito obravnavano na posvetovanju o prehrani prebivalstva Slovenije — koncem leta 1955.

Od takrat je bilo dokaj storjenega, zlasti za usposabljanje deklet in gospodinj, da bi žena -delavka za pripravo hrane porabila manj časa in kuhala boljšo hrano. Na novo je bilo odprtih več menz v Ljubljani, v Kranju in Trbovljah itd., ki dajejo možnost odnašanja hrane na dom. Za obratne menze je Centralni zavod za napredek gospodinjstva izdelal osemdeset različnih navodil za kuho enolončnic, ki po kalorijah in po primerni ceni zadoščajo za glavni obrok dnevne prehrane. Izdelani so bili za malice otrok v šolskih kuhinjah itd.

Možnost, da bi se družina zaposlenih staršev z glavnim dnevnim obrokom hranila izven doma, bi pomenila veliko razbremenitev za žene. **Ob tem mislimo na krepak obrok med delom v tovarni za starše, za otroke pa glavni obrok hrane v šoli.** Tako že delajo v Mariboru na Aškerčevi šoli za otroke zaposlenih mater. Le-ti so tudi v šoli pod nadzorstvom, dokler se mati ne vrne z dela. Danes se hrani v šolskih kuhinjah 101.125 otrok. Z uvedbo glavnega obroka — v marsikateri šolski kuhinji, zlasti v industrijskih središčih bi to lahko storili — bi to minimalno zahtevo lahko uresničili. Če bi imela delavka tudi možnost **spotoma** vzeti na pol pripravljeno kosilo in ga odnesti na dom, bi ji bilo prihranjeno mnogo časa in dela.

(Nadaljevanje na 4. strani)

V dneh od 10. do 24. aprila se spominjamo tehle važnih dogodkov: dne 19. aprila je preteklo 75 let, kar je umrl slavni angleški naravoslovec Charles Robert Darwin, oče descendenčne teorije, to je nauka o razvoju vrst in izvoru človeka. — Dne 21. aprila 1919. leta je bil ustanovni kongres Socialistične delavske stranke Jugoslavije, ki je na Drugem kongresu (Vukovar, junija 1920. leta) spremenila ime v Komunistično partijo Jugoslavije. — Ustanovni kongres Socialistične delavske partije Jugoslavije je bil vzporedno z ustanovnim kongresom sindikatov. Delegati za oba kongresa so bili z majhnimi izjemami isti. — Dne 22. aprila 1870. leta je bil rojen Vladimir Iljič Lenin, ki je popeljal ruski proletariat v boj proti buržoaziji in ga oktobra 1917 leta uspešno dobojeval. — Dne 24. aprila 1920. leta je padlo v boju na Zaloški cesti v Ljubljani 13 železničarjev, 30 pa jih je bilo ranjenih, ko so se borili proti buržoaziji, ki je hotela zadušiti splošno stavko železničarjev. (Na sliki vidmo boj na Zaloški cesti, ki ga je upodobil slikar Dore Klemenčič-Maj)

BRZOJAVKE

● Sindikalna podružnica Industrije gradbenega materiala v Zagorju je v zadnjem času ena izmed najboljših. V tej podružnici so že razvili svoj sindikalni prapor, vsi delavci Industrije gradbenega materiala so obenem tudi člani sindikalne organizacije.

L. M.

● Na območju Občinskega sindikalnega sveta v Zagorju ob Savi so na seji sindikalne organizacije učiteljev in profesorjev razpravljali, kako bi najbolje usmerjali mladino v poklice, kako bi zboljšali učni uspeh in podobno.

L. M.

● Občinski sindikalni svet v Tržiču bo letos navezal tesnejše stike z vsemi sindikalnimi organizacijami v občini. Le tako jim bo uspelo, da bodo odstranili vse probleme in težave, s katerimi se danes borijo.

● V počastitev kongresa delavskih svetov bo tovarniški komite LMS v Litostroju organiziral od 25. maja do 25. junija tekmovanje med posameznimi obrati in oddelki v dvigu delovne storilnosti. Razen tega bodo na sejah komiteja obravnavali pereče probleme delavskega samoupravljanja, pogovarjali se bodo o novih tarifnih postavkah. Ob zaključku tekmovanja bodo najboljše tudi nagradili.

I. V.

● Na sedmi konferenci Občinskega komiteja Ljudske mladine Ljubljana-Šiška so govorili o bližnjem kongresu delavskih svetov in o delu organov delavskega samoupravljanja. Izdelali so program za proslavo dneva mladosti. Sklenili so, da bodo priredili seminar za predsednike, tajnike in člane mladinskih aktivov na področju občine Ljubljana-Šiška.

I. V.

● Sindikalna podružnica profesorjev in učiteljev Glasbene šole Šiška-Bežigrad je priredila pred dnevi v počastitev spomina pokojnega predsednika Zvezne ljudske skupščine tovariša Moša Pijade javno glasbeno produkcijo.

● Na nedavnem plenumu Občinskega sindikalnega sveta v Rušah so delegati razpravljali o potrjevanju letošnjih tarifnih pravilnikov. Med drugim so ugotovili, da so v nekaterih podjetjih to odgovorno delo opravili zelo slabo. V nekaterih delovnih kolektivih so povišali prejemke tudi tistim, ki za to niso bili upravičeni. Pozabljali pa so na tiste delavce, od katerih v pretežni meri zavisi uspeh proizvodnje. V ruški komuni je bilo zaradi takega dela do 26. marca potrjenih le malo tarifnih pravilnikov. Med prvimi so potrdili pravilnik v Tovarni dušika v Rušah, nekoliko kasneje pa so bili potrjeni pravilniki še v ruški železarni, v hidrocentrali Fala in drugod.

● V podjetjih ruške občine se zaradi stanovanjske stiske precej delavcev vozi tudi po dve uri daleč na delo. Zato so v teh podjetjih začeli razmišljati, da bi vozili delavce na delo z avtomobili. Že pred leti je Tovarna dušika iz Ruš začela prevažati delavce iz Fale, Selnice in drugih krajev. Ker je število delavcev vedno večje, so se odločili, da bodo kupili še en avtobus. Poleg te tovarne so z letošnjim letom začeli prevažati svoje ljudi tudi iz »Tobija« v Bistrici. Kmalu pa so ugotovili, da z edinim avtobusom, ki ga ima to podjetje, ne bodo mogli zadostiti vsem. Zato bodo morali misliti še na eno vozilo, da se nekaterim delavcem ne bo treba več voziti na delo s kolesi.

● Pred dnevi je v delavskem domu v Bistrici predaval o potnih vtisih s potovanja po Ljudski republiki Kitajski republiški ljudski poslanec Tone Kropušek. Med številnimi poslušalci, ki so z zanimanjem sledili izvajanju tovariša Kropuška, pa je bilo vse premalo delavcev.

● Pivovarna »Union« v Ljubljani je pred dnevi potrdila nov tarifni pravilnik. Trimesečni tečaj za člane delavskih svetov je bil z uspehom končan. Sindikalna organizacija bo tudi v bodoče še prirejala zanimiva predavanja o delavskem upravljanju in o načinu dela v naših podjetjih.

I. V.

● V prvih dnevih meseca januarja je odšel iz podjetja »Tobi« v Bistrici pri Limbušu na zdravljenje v pljučno bolnišnico na Pohorje dolgoletni delavec tega podjetja tovariš Petrovič Vili. Ker ta zaslužni delavec prav gotovo še kmalu ne bo ozdravel, ga je obiskala v bolnišnici skupina članov delovnega kolektiva iz podjetja. Ob tej priložnosti so mu izročili darilo, predsednik delavskega sveta pa mu je izročil 5.000 dinarjev. Prav je, da sindikalne organizacije pomagajo v takih primerih, hkrati pa to služi drugim za vzgled.

● V Ilirski Bistrici so v polnem teku volitve delavskih svetov. Delavske svete so izvolili že v »Topolu«, »Zadružniku«, trgovskem podjetju »Ilirija« in obrtnem podjetju »Planika«. V »Topolu« so izvolili v delavski svet tri mladince in mladinko. Tudi v ostalih kolektivih so izvolili v delavske svete mlade delavce in delavke. Volitve so potekale v svečanem razpoloženju. Pred volitvami so imeli povsod predvolilne sestanke, na katerih so obravnavali delo dosedanjih delavskih svetov.

D. G.

● Na seji Okrajnega sindikalnega sveta Trbovlje so razpravljali o izobraževanju, o seminarjih za člane delavskih svetov in odbornike sindikalnih podružnic. Sklenili so, naj občinski sindikalni sveti še vnaprej prirejajo seminarje. Gradivo za seminarje jim je priskrbel Okrajni sindikalni svet.

● Na seji predsedstva Okrajnega sindikalnega sveta Koper so izvolili trinajstčlansko komisijo za proizvodnost dela. V komisiji so predstavniki vseh strok v okraju. Razpravljali so tudi o seminarjih za člane delavskih svetov in odbornike sindikalnih podružnic in ugotovili, da so občinski sindikalni sveti priredili predvidene seminarje.

● Na drugi seji Republiškega odbora sindikata kemičnih delavcev Slovenije so odborniki analizirali priprave za volitve delavskih svetov in za volitve delegatov za kongres delavskih svetov. Ugotovili so, da so v nekaterih podjetjih začeli dokaj resno s pripravami za volitve, drugod pa kasno. Razpravljali so še o zaključnem računu Republiškega odbora. Na naslednji seji bodo obravnavali, kako teko priprave za analitsko oceno delovnih mest.

● V Slovenskih Konjicah in okolici se v zadnjem času že dokaj aktivno pripravljajo na dostojno praznovanje 1. maja. V konjiškem Kulturnem domu bo na predvečer slavnostna akademija, na kateri bodo razen domačih sodelovali tudi gostje iz Maribora. V tovarni usnja KONUS bodo ob tej priliki podelili več delavcem in uslužbencem tega podjetja spominske značke v obliki emblema tovarne. Pri konjiški kmetijski zadrugi pa računajo, da bodo za prvi maj začeli uporabljati nove prostore, ki so jih preuredili iz nekdanjega skladišča. V Zrečah pa bodo na praznik dela gasilci razvili svoj prapor, z njimi pa bodo praznovali še delavci iz tamkajšnje tovarne kovanega orodja. Podobne prireditve pripravljajo tudi v Vitanju, Ločah in nekaterih drugih krajih občine.

L. V.

● Po dosedanjih pripravah in delu sodeč, bodo volitve v nove delavske svete na področju konjiške občine ter njihova prva zasedanja opravljena do konca tega meseca. Sindikalni svet in komisija za družbeno upravljanje sta za delo pri sestavi analiz in drugih nalog v manjših podjetjih še posebej zadolžila nekatere svoje člane, da bi na ta način dobili boljšo sliko o razvoju, delu in problemih upravljanja v obrtnih in uslužnostnih podjetjih.

L. V.

● Pri zadnjih volitvah v nove hišne svete na področju konjiške občine so v Vitanju in v Ločah za vse hiše, ki spadajo pod stanovanjsko skupnost, izvolili nove hišne svete. Pri hišnem svetu v Ločah so postavili tudi posebno komisijo, ki bo skrbela za redno vzdrževanje stavb.

L. V.

OBISK V »TISKANINI« V KRANJU

DNEVI PRED VOLITVAMI

»Ne, res ne morete na sestanek. Nikakor ne, kajti sestanek je v obratu, nezaposleni pa tja ne morejo...«

»Novinar sem, o sestanku bi rad poročal!«

Toda iz druge strani je prihajal vedno isti odgovor: »Ne in ne. Po sestanku se boste lahko pogovorili, s komer boste hoteli, počakajte kjer ste, zdaj pa nič«.

S predvolilnega sestanka: delavci razpravljajo o kandidatih

Odšel sem in se vrnil v Tovarno tiskanega blaga čez čas. Bil sem nestrpen. Končno sta se pojavila predsednik delavskega sveta tovarišica Strajnerjeva in predsednik sindikata tovariš Pavlič.

»Oprostite, zelo smo zaposleni, pripravljamo se za volitve delavskega sveta. V vsakem obratu smo imeli sestanke. Vprašanj ne manjka, predlogov je dosti...«

In neopazno smo se znašli v živahnem pomenku in kmalu je zbledel vtis neprijetnega sprejema...

»Jutri bomo na zasedanju delavskega sveta določili dan volitev«.

»Da, in potem bomo začeli izbirati kandidate«, je pripomnil predsednik sindikata. »Upam, da bomo izbrali najboljše. Mnogi od sedanjega sveta bodo znova kandidirali, kajti sedanji delavski svet res dobro opravlja svoje naloge.«

»Res pa je tudi, da je mandatna doba za delavski svet prekratka. Ravno ko se navadijo delati eni, jih morajo zamenjati drugi.«

»Samo«, se je spet oglasila tovarišica Strajnerjeva, »izmensko delo nekoliko ovira delo delavskega sveta pri nas. Tisti član delavskega sveta, ki prihaja na delo od daleč, res ne more priti na zasedanje delavskega sveta takrat, ko dela v nočni izmeni. Na splošno so pa bili izostanki redki.«

Nočno delo žena: ukiniti ali ne

V tej kranjski tovarni so med zaposlenimi v večini žene in — kot v vsaki tekstilni tovarni — tudi njih tare vprašanje, kako izpolniti mednarodno konvencijo in odpraviti nočno delo žena.

V »Tiskanini« so letos zvišali plan proizvodnje za 6 odstotkov in nihče ne bi pristal, da bi ga spet znižali. Potrebe so vedno večje, tega se zavedajo tako tekstilci kot potrošniki. Plana pa seveda ne bi mogli izpolniti, če bi njihovi stroji počivali ponoči. Ne gre samo za to, ukiniti nočno delo, to pomeni zavreti proizvodni proces, in sicer tako, da bi se pojavil v tovarni višek delovne sile. Izrazimo se točneje: odpustiti bi morali okrog 450 delavk.

In druge rešitve? Naj bi enostavno delale podnevi namesto ponoči! Vsakdo, ki količkaj pozna slovenske tovarne in še posebej tekstilne tovarne, ve, da je to nemogoče. Večina tovarn je starih in vse so premajhne. Daleč premajhne, kajti skora vse so povečale, podvojile ali celo potrojile proizvodnjo. Danes zaposlujejo tudi več delavcev. Prostori pa so ostali isti. Tudi »Tiskanina« v Kranju ni izjema. Morda je še veliko slabša od mnogih drugih. Stisnjena je med železnico in Savo in nič bolje ni delavkam med stroji v sami tovarni.

Vendar bi se še dalo tovarno nekoliko povečati, le krediti bi bili potrebni, da bi začeli z delom na razširitvi predilnice. Res, tekstilne tovarne bi morale uživati prednost pri razdeljevanju kreditov, kajti dolžne so ukiniti tretjo izmeno, odnosno nočno delo žena, to pa bi lahko storile le z razširitvijo svojih zmogljivosti v dnevnih izmenah. Samo na ta način ne bi trpela proizvodnja in tudi ne bi prišlo do odpustov, česar se boji marsikatera tekstilna delavka. Če hočemo biti še nekoliko bolj natančni, to pomeni, da bi 11.000 novih vreten omogočilo v »Tiskanini« delo v dveh izmenah. Če bi že letos začeli s postopno razširitvijo predilnice, bi lahko 1959 leta res ukinili nočno delo.

Zaenkrat pa, da bi čimbolj olajšali položaj žena, ki delajo ponoči, jim iz dobička plačujejo 12,5 odstotkov dodatka k plači še posebej za nočno delo. Tako so izplačali lani 2.225.000 dinarjev. Sindikat pa predlaga, da bi ta dodatek zvišali na 30 odstotkov, bremenil pa naj bi materialne stroške.

Vsekakor žene, ki delajo v »Tiskanini« ne želijo posnemati razpored izmen, kot jih imajo na primer v Škofji Loki, kjer tovarna ne dela od 24 do 5 ure. Nič pa tudi ne verjamejo, da bi tako lahko izpolnjevali plan, saj iz Škofje Loke ne dobivajo več tako pravočasno — kot včasih — preje.

Kaj so še storili?

Tovarna je dokupila od železnice pas zemljišča ob progi, s čimer so pridobili prostor za spravljanje koles. Lani so izračunali, da se okrog tisoč delavk in delavcev vozi na delo s kolesi. Z avtobusi se vozi na delo okrog 600 ljudi. V minulem letu je tovarna izdala približno 14 milijonov za kritje razlike v ceni vozne karte za svoje delavce. Avtobusi čakajo pred tovarno in delavce takoj po delu odpeljejo domov.

Da si ne bi gasile žejo z vodo, dobivajo delavke že dalj časa čaj. Do nedavnega je to bil grenak čaj, od 1. februarja pa so začeli čaj ali kavo sladkati. Za to porabijo dnevno 25 kg sladkorja, čaj oziroma kava pa je brezplačna. Kuhinja se pravkar seli v nove prostore, tako, da bodo odslej lahko delavkam postregli še s čim in samo s čajem.

Nedavno tega so napravili anketo. Vprašanje se je glasilo: Ali žele imeti bife v tovarni (v režiji tovarne!) ali mlečno restavracijo (v režiji mlekarne) pred tovarno? Začuda — odločili so se za drugo.

Zaščita pri delu

Marsikje pravijo, da se inšpekcije dela togo drže predpisov, ko gre za zaščitne obleke. Bistvena razlika je, če je delavcem odobrena zaščitna ali pa samo delovna obleka. Če pa je prva, potem tudi mora biti po predpisih: delavke morajo nositi dolge hlače, spodaj oprijete, bluze z dolgimi oprijetimi rokavi. Poleti v teh oblekah ni najbolj prijetno. In tako se tudi delavke ne držijo vedno predpisov. Ruta je zaščitno sredstvo proti prahu in proti nevarnost, da stroj zagrabi za lase. Rute pa se dekleta rada izogibajo, ker jim kvari pričesko. Zato imajo rajši mreže. Te propuščajo prah in varnostni tehnik ima zopet nekaj opraviti. Sicer pa, posebno kar zadeva obleke — »nisem nič rekel«, kajti v tovarni se bojijo, da jim inšpekcija tudi teh zaščitnih oblek ne bi odobrila.

Stanovanja

V »Tiskanini« imajo 100 prošenj za stanovanje in seveda tudi tam ne morejo ustreči vsem. Letos bodo imeli 47 vseljivih lastnih stanovanj. To so vrstne hiše, zgrajene v Stražišču. Upajo, da bodo tudi prihodnje leto graditev še v večjem obsegu nadaljevali.

Zanimivo je to: v sindikatu so že govorili o pralnih strojih. Morda bi jih kupili in uredili tovarniško pralnico. Tudi prostore bi uredili. A misel ni bila preveč navdušeno sprejeta. Potem so stvar, bolje rečeno idejo, prenesli v enega izmed njihovih stanovanjskih blokov. Poglejte, tudi tam so se temu uprle - žene. Pralni stroj, zakaj le! Nobenemu prepričevanju se niso udale, niso hotele iti pogledat na Jesenice, da bi videle, kako imajo urejene tam v podobnih stanovanjskih blokih, kjer že imajo v pralnicah pralne stroje. Ne, rajši bi imele linolej v kuhinjah. Dobro — pa linolej, toda ... Cene so prekrižale vse račune in zdaj so brez enega in drugega...

D. D.

POMEMBEN DELEŽ SINDIKALNIH ORGANIZACIJ BLEDA IN OKOLICE PRI SESTAVLJANJU TARIFNIH PRAVILNIKOV

RAZPRAVLJALI SMO

Sestavljanje tarifnih pravilnikov in razprava o njih je bila na področju blejskega sindikalnega sveta v središču pozornosti. Lahko trdimo, da ponovna ocenitev delovnih mest kolektivom in sindikalnim organizacijam, ni bilo odvečno delo. Z vso resnostjo in čutom odgovornosti so se tega skoraj povsod lotevali. Izvršni odbori sindikalnih organizacij, so sklicevali članske sestanke in se na njih pomenili o pomenu novih sprememb v plačnem sistemu.

Kolektiv Tovarne čipk in vezenin je razpravljal o osnutku tarifnega pravilnika. Nekateri člani kolektiva se niso strinjali s posameznimi postavkami, zato je komisija skupaj z odborniki sindikata znova sestavila tarifni pravilnik in upoštevala upravičene ugovore, tako da je kolektiv sedaj s pravilnikom zadovoljen. V hotelu Jelovica je pri sestavljanju pravilnika sodelovala večina članov izvršnega odbora sindikalne podružnice. Plače so zvišali predvsem na najodgovornejših mestih. Gostinski delavci Park hotela so o novem pravilniku razpravljali, pri sestavljanju pa je sodelovala sedemčlanska komisija, ki jo je izvolil izvršni odbor sindikata. Izvršni odbor sindikalne podružnice gozdnih delavcev podjetja Pokljuka je organiziral razpravo o pravilniku pri vseh delovnih skupinah. Na sestanke so prišli tudi člani upravnega odbora. Izvršni odbor pa je zbral in proučil vse dopolnilne predloge in jih predložil upravnemu odboru in delavskemu svetu v pretres.

Tudi v ostalih podjetjih, kakor v podjetju Vino-Bled, Zadružni mlekarni. Kredit itd. so na podoben način razpravljali o predlogih tarifnih pravilnikov.

J. B.

LESNO INDUSTRIJSKO PODJETJE V LOVRENCU NA POHORJU

V ZAGATI

Na zadnji seji izvršnega odbora občinskega sindikalnega sveta v Rušah so razpravljali tudi o izredno težkem položaju Lesnoindustrijskega podjetja v Lovrencu na Pohorju. To podjetje zaposluje razen tovarne kos, GU in KZ največ domačih kruha in zaslužka potrebnih ljudi. Že nekaj mesecev pa je v velikih težavah zaradi pomanjkanja potrebnih surovin. Ves obrat stoji že od novega leta dalje. Osemdeset delavcev tega podjetja je trenutno zaposlenih za nedoločeno dobo pri gradnji gozdne ceste. Težava ni nastala zaradi pomanjkanja hlodovine, temveč, ker ni nikogar, ki bi posekan les, ki ga bo v letošnjem letu preko 10 tisoč kubičnih metrov, spravil iz gozda. Ker so vozniki kmetje, ti pa imajo sedaj sami doma največ dela, za enkrat ni izgledov, da bodo pri Lovrencu še tako kmalu tekli polnojermeniki odnosno gatri, kot jih Lovrenčani imenujejo. Nedvomno bi stvari pri podjetju lahko mnogo bolje tekle, če bi bil obrat samostojen. Sedaj, ko so pod centralno upravo v Mariboru, gredo stvari mnogo teže (spomnimo se samo bivše direkcije kako je bilo takrat. Lovrenški žagarji kljub kratki zimi in še kar ugodnem vremenu, hlodovine ne dobe na žago in je torej vprašanje, koliko časa bo še tako.

G. G.

Prvič bodo volili delavski svet

Delovni kolektiv zadružnega kmetijskega gospodarstva v Latkovi vasi se temeljito pripravlja na svoje prve volitve v delavski svet (do sedaj je namreč bil delavski svet celoten kolektiv).

Kolektiv je še zelo mlad. Ustanovil se je leta 1954, ko je pričel obdelovati zadružno zemljo. Že v prvem letu pa se je pokazalo, da ima vse možnosti za napredek in razvoj in ko se je s prevzemom še nekaj zemljišč osamosvojil, je pričel načrtno gospodariti.

Delovni kolektiv se vselej skupno posvetuje kako napraviti to in kako organizirati ono stvar. Tako je delovni kolektiv na svojem zadnjem sestanku sklenil, da bodo letos volili svoj delavski svet, ki bo štel 11 članov, a upravni odbor 5 članov. Na sestanku so se tudi pomenili o kandidatih. Predlagali so tudi najboljše člane kolektiva, ki bodo porok za dobro gospodarjenje na posestvu.

A. L.

Kje boš našel napotilo
● za svoje družbeno
● udejstvovanje?
BERI DELAVSKO ENOTNOST

Veleslalom kovinarjev pod Storžičem

V nedeljo je bilo na velikem plazu pod Storžičem že VI. smučarsko prvenstvo kovinarjev Ljubljane v veleslalomu.

Tekmovanje je ekipno za prehodni pokal in za posameznike. Med 5 ekipami je zmagal »Saturnus« pred Utensilijo in TI-KI-jem. Od 25 prijavljenih posameznikov je bil najboljši Škarja Miha, »Saturnus« s časom 1,24.8, Deisinger Janez »Saturnus« 1,28.6 in Kralj Sašo, Utensilija 1,34.2.

Tekmovanje je pripravil in organiziral športni aktiv »Saturnus«.

Prireditelj se ob tej priliki zahvaljuje Republiškemu odboru Sindikata kovinarjev za materialno podporo, in vsem podjetjem, ki so prispevala lepa in praktična darila za najboljše tekmovalce.

Športni aktiv »Saturnus« želi, da bi se v bodoče odzvalo tekmovanju čim več kovinarjev, ki so letos stali ob strani.

OB ROBU DOGODKOV

Sueška kanonada se nadaljuje

Sueški prekop je spet odprt. Pretekli teden je devet ladij z grškimi, italijanskimi, sovjetskimi, zahodnonemškimi in finskimi zastavami priplulo po prekopu v Port Said. Sirene so tulile in tisoči Egipčanov so pozdravljali prve glasnike normalne plovbe po tej mednarodni morski poti, pomembni za svetovno gospodarstvo in za ekonomski napredek Egipta. Sueški prekop je odprt, vzroki agresije, ki je za pet mesecev zaprla to morsko pot, pa so ostali. Velesile se niso odpovedale težnji, da v tem delu sveta zadrže prevladujoč vpliv. Vprašanje, kako koristiti Sueški prekop, tudi ni rešeno. Nasprotja med arabskimi deželami in Izraelom so večja kot pred agresijo. Takšen položaj poraja nove probleme (status sil Združenih narodov), povečuje stare (Gaza, Akabski zaliv), omogoča nove imperialistične spletke, nove protiegiptovske izpade.

Po Sueškem prekopu plovejo ladje, v Franciji in Veliki Britaniji prodajajo delnice Univerzalne družbe Sueškega prekopa, ki jo je Naser nacionaliziral (kupujejo jih Američani!), v Londonu se je spet sestalo Združenje koristnikov prekopa, pariški »France Soir« piše: »Ločiti Egipt od sosedov, podvreči ga gospodarskemu pritisku, to bi bil najboljši način, da prisilimo Egipčane — ne Naserja — da popuste in sodelujejo«, v Parizu in Londonu spet kujejo zarote (skuhali so jordansko kašo, ni pa še gotovo, kdo jo bo pojedel), Izrael znova grozi, da si bodo njegove ladje s silo zagotovile plovbo po prekopu, v Kairo prihajajo ameriški diplomati.

Sueški prekop je odprt, odprto pa je tudi sueško vprašanje.

Kairo pozivajo prav vse ladje (razen izraelskih), torej tudi francoske in angleške, naj uporabljajo Sueški prekop. Egiptovska vlada je izdala deklaracijo o Sueškem prekopu, v kateri je rečeno:

Prekop bo upravljala egiptovska uprava, ustanovljena 26. julija 1956. Pristojbine za plovbo bo treba plačevati vnaprej (na račun te uprave) tistim bankam, ki jih bo egiptovska uprava pooblastila (Egiptovska nacionalna banka in Mednarodna banka). Uprava prekopa bo plačevala egiptovski vladi 5% od skupnega dohodka. Ustanovili bodo poseben sklad za razvoj področja prekopa, za katerega so namenili 25% vseh dohodkov. Prekop bodo vzdrževali in izboljševali v skladu s potrebami moderne plovbe. Spoštovali bodo svobodno in neprekinjeno plovbo po prekopu za ladje vseh narodov, kot jo zagotavlja Carigrajska konvencija iz leta 1888. Spore in nesporazume med podpisnicami Carigrajske konvencije in Egiptom bodo reševali v duhu Ustanovne listine Organizacije združenih narodov pred Mednarodnim sodiščem v Haagu ali pred organi Združenih narodov.

Francoska in britanska vlada se s to deklaracijo ne strinjata. Podpira ju tudi ameriška vlada, ki zaradi razmer v Atlantskem paktu in odnosov med Vzhodom in Zahodom noče tvegati poslabšanja stikov s Francijo in Veliko Britanijo. Vse tri zahodne velesile trde, da je egiptovska deklaracija »enostranski dokument, ki ne omenja šest načel Varnostnega sveta Organizacije združenih narodov in ne zagotavlja zaščite interesov uporabnikov prekopa«. Zato so sklenile, da bodo njihove ladje bojkotirale Sueški prekop, dokler »problem ne bo rešen«, to pa pomeni, dokler Egipt ne bo upoštevat »šestih načel«.

V resoluciji, ki jo je Varnostni svet sprejel tik pred izraelsko-francosko-britansko agresijo na Egipt in ki je znana pod imenom »šest načel«, je med drugim rečeno, da mora biti »upravljanje prekopa ločeno od politike vseh narodov« (torej tudi od Egipta) in da bodo pristojbine za plovbo po prekopu določili sporazumno med Egiptom in državami, ki uporabljajo prekop. Ta načela bi vladi Velike Britanije in Francije radi izkoristili za uresničenje njunega načrta o internacionalizaciji Sueškega prekopa. Njune težnje so prav takšne kot pred napadom. Ker je agresija propadla, skušata doseči iste cilje z drugačnimi sredstvi. Preprosili sta ameriško vlado, naj jima pomaga, naj pregovori Naserja, da se bo odpovedal nacionalizaciji, obenem pa kujeta mračne načrte o pritisku na Egipt.

Vladi Velike Britanije in Francije sta pred tedni razmišljali o ponovnem sklicanju Varnostnega sveta Združenih narodov, na katerem naj bi obsodili Egipt zaradi kršitve sklepov tega organa OZN. S tem predlogom pa se v Washingtonu niso strinjali, kajti Varnostni svet OZN je politični organ in ne pravni, v njem pa velja pravica veta, ki bi jo Sovjetska zveza izkoristila in se še bolj uveljavila kot zagovornik egiptovskih in arabskih teženj. Ker je ta pobuda propadla, je začel francoski tisk pozivati Zahod, naj z gospodarskim bojkotom prisili Naserja na kolena. Egiptovsko gospodarstvo je res v kritičnem položaju. Če bi nadaljeval

Zgodba M L E K U

Sredi noči se je ustavil tovorni avtomobil. Voznikova spremljevalca sta brez besed zložila, pred prodajalno, na tla posodo z mlekom, nato skočila nazaj in že je avto odbrzel do naslednje prodajalne. Tako se je zgodilo nocoj, ponovilo se bo jutri ponoči, vsako noč. Zjutraj pa bodo gospodinje in matere brez skrbi, da bi jim mleka zmanjkalo. »Nič več ni repa« pred mlekarnami, nič več ni treba pošiljati otrok, da čakajo po več ur, da pridejo na vrsto. Skratka, mleka je danes dovolj. Dovolj???

Ne vem, zakaj sem se tistega dne ustavil pred mlečno prodajalno. Na kupu so stale tri gospodinje in se pogovarjale. Najprej so govorile o zdravju, potem o kuhi in končno tudi o mleku. Starejša sivolasa je takole modrovala: »To je že res, da nam danes mleka ne manjka. Toda meni se zdi, da je mleko le predrago. Pri nas doma bi ga vsak dan popili veliko več, če bi bilo cenejše, ne verjamem, da resnično toliko stane. Cenejše bi lahko bilo.«

Priznati moram, ta gospodinja je kar pametno govorila in tudi meni, ki sem jo le poslušal, je šinila v glavo kopica vprašanj. Sklenil sem, da bom pisal o mleku. Ali je mleko res predrago, zakaj tolikšna razlika med odkupno in prodajno ceno mleka itd. Prav gotovo bi tudi ti, dragi bralec, rad zvedel, kako je s to rečjo. Prav, pa skušajva razvozlati to uganko. Najprej bova stopila k proizvajalcu, ki je obenem tudi prodajalec. Najbolje bo če me spremiš na kmetijsko posestvo na Kočevskem.

Proizvodna cena kočevskega mleka je 35 dinarjev, prodajajo ga pa po 30 dinarjev.

Kočevsko kmetijsko posestvo je eno izmed največjih slovenskih kmetijskih gospodarstev. Njegova osnovna dejavnost je proizvodnja mleka in mlečnih proizvodov. Danes imajo na tem posestvu že okoli tisoč glav goveje živine (tu so namreč izredno dobri naravni pogoji), v naslednjih letih pa bodo število glav še povečali.

Kje pa so vzroki, da so stroški proizvodnje mleka razmeroma visoki. Tudi tu je osnovno vprašanje transport, hkrati z njim pa krma, ki danes nikakor ni poceni. Povedali so mi, da bi bilo zelo nesmotrno, če bi gojili vso živino na enem samem prostoru. Le kakšne stroške bi imeli z dovažanjem krme in odvažanjem gnoja. Zaradi tega so se na kočevskem državnem posestvu odločili, da bodo redili govejo živino na več mestih — posestvih. Na takem posestvu naj bi imeli okrog sto glav goveje živine. To tudi zaradi tega, da bo krma bolj pri roki in bo odpadlo nepotrebno prevažanje, ki danes mleko precej podraži. Načrtno in ceneno krmljenje živine je torej osnovno vprašanje, od katerega je v znatni meri odvisna tudi proizvodna cena mleku. Tega vprašanja seveda ni moč rešiti takoj, kar preko noči. S tem vprašanjem se na tem posestvu ukvarjajo že precej časa, in kakor sodijo, mu še kmalu ne bodo prišli do dna. Tu sta pravzaprav dve vprašanji, ki se medsebojno prepletata, molznost krav mlekaric in hektarski donos. Tako glede prvega kot glede drugega naj povemo, da na državnem posestvu v Kočevju do zdaj niso dosegli najbolj zadovoljivih rezultatov. In ker jih niso, imajo še vedno pri enem litru za celih 5 dinarjev izgube.

To, kar sem povedal, ne velja le za kočevsko posestvo. Kmetijskih posestev pa je v Sloveniji precej. Tudi ta si večkrat belijo glavo, kako bi izboljšala in pocenila proizvodnjo mleka.

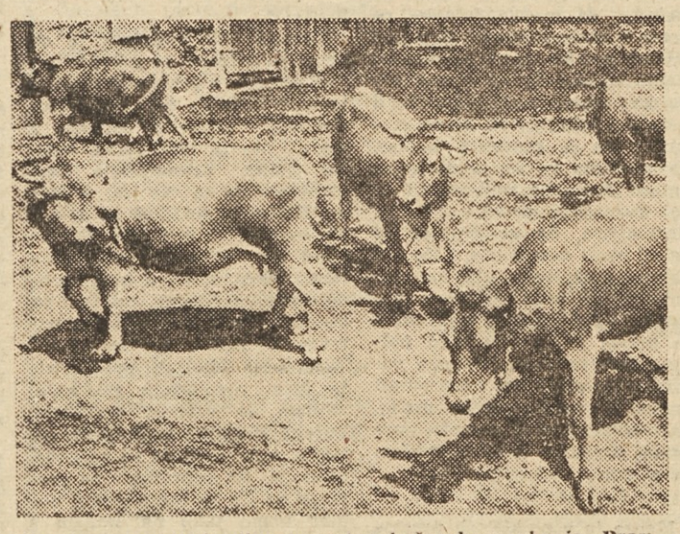

Niso samo gozdovi edino bogastvo kočevskega okraja. Prav tako pomembni so bogati pašniki, na katerih se pase govedo kočevskih kmetijskih posestev.

Pa bo morda le veljalo, kar mi je rekel direktor kočevskega posestva: »Vsako posestvo bo pač samo moralo poskrbeti, da bo čim ceneje krmilo živino, in kadar bodo to storili, takrat se bo mleko pocenilo.

Že preje v uvodu sem rekel, da našim gospodinjam ni treba biti stalno v skrbeh, češ, da bodo že v zgodnjih jutranjih urah ostale brez mleka. Ljubljanske mlekarne so v prejšnjih letih le s težavo nabrale po vsej Sloveniji, od Tolmina do Sežane, pa celo tja do Ljutomera, okrog 24.000 litrov mleka dnevno. Zanimivo pa je, da so letos pozimi ljubljanske mlekarne prodale le 22.000 litrov mleka. Če bi (v letošnji zimi) prodali v ljubljanskih mlekarnah 30.000 litrov mleka dnevno, potem bi šele lahko rekli, da vsak Ljubljančan popije dva decilitra mleka. Kratka ugotovitev, potrošnja mleka se ni povečala, kljub temu, da ga je danes dovolj.

Modernih mlekarn pred vojno skoraj ni bilo. Tudi tu smo začeli pred leti orati ledino. Začeli smo graditi moderne obrate s sodobnimi napravami za pasteriziranje mleka, tako v Ljubljani, Novem mestu in drugod, kjer se zadruge in kmetijska posestva pečajo z večjo proizvodnjo mleka in mlečnih izdelkov. Naše mlekarne danes še niso do kraja zgrajene in predvsem ne delajo s polno zmogljivostjo. Mleko pa neprestano doteka in zato morajo v mlekarnah delati včasih tudi v več izmenah pri nepolno izkoriščanih napravah. Mleko pa je treba porabiti do kraja, kajti to ni železo: če ga nisi danes obdelal, ga boš jutri. Ne, pri mleku ni tako. Tega moraš danes predelati, kajti jutri bo že zanič.

Ljubljanske mlekarne prodajajo mleko v poslovalnicah po dinarjev 31. Predelovanje pa jih v celoti stane 45 dinarjev. Od tega odpade 26,65 dinarjev na odkupno ceno, 2,69 na prevozne stroške, 1,36 na steklenčenje, 2,47 na materialne stroške, 2 na amortizacijo, 1 dinar na razvoz v mlekarne, 2,35 na plače in družinske prispevke in 4,57 dinarja na anuitete, rezervni sklad, dodatne zaslužke delavcev, bolezni do 7 dni in tako dalje, in tako dalje.

Precejšnji stroški, kakor lahko razberemo iz teh podatkov, odpadejo na prevoz. Podjetje Ljubljanske mlekarne nabira mleko daleč izven meja našega mesta. Vsak dan mine precej časa preden se pred belimi zgradbami razvrstijo kamioni, ki imajo za seboj dan za dnem tudi do 752 km.

Postopek mlečne predelave danes še ni popolnoma dognan. Mehanizacija posameznih objektov ni do kraja proučena, prav tako ni ocenjena težina dela na posameznih delovnih mestih in je zato le težko ugotoviti, koliko časa se porabi za določeno delovno operacijo. Tudi marsikaj danes še opravljajo na primitiven način in tako porabijo veliko več časa, kakor bi ga sicer. Na primer v ljubljanskih mlekarnah še vedno pomijo steklenice ročno. To vse prav gotovo vpliva na povečanje prodajne cene mleka in mlečnih proizvodov.

Novozgrajene mlekarne in tudi tiste, ki jih danes še gradimo, so tudi zelo obremenjene z družbenimi dajatvami, plačevanjem anuitet, raznih skladov itd.

Problem mleka in njegove cene ni samo vprašanje, s katerim se pečamo pri nas. Prav zaradi mleka so se predvsem, na primer nedavno, zamajala tla finski vladi. Znano je, da v severnih deželah dnevno popijejo precej mleka (na enega prebivalca pride en liter). Povsod v svetu država pomaga mlekarskim podjetjem da ta sploh lahko še naprej gospodarijo, in to v tistih deželah kjer je mlekarstvo že »razvita obrt«, kjer so prav gotovo že stare mlekarne, s preizkušenimi strokovnjaki in modernimi stroji, ki so jih nabavili za veliko manjšo ceno kot pa smo jih mi. Ne glede na vse to bi morda le kazalo, da občinski in okrajni ljudski odbori pomagajo mlekarskim podjetjem iz zagate. Kako naj jim pomagajo? Pomagajo jim lahko le tako, da jim tu in tam spregledajo plačevanje določenih družbenih obveznosti. Ne smemo pozabiti, da je mleko eno izmed osnovnih živil, ki ima hkrati tudi precejšnjo hranilno vrednost.

Ostane mi še zadnje, o čemer so mi proizvajalci in predelovalci mleka zelo veliko govorili. To je premajhna potrošnja mleka, ki pa je premajhna tudi zato, (vsaj tako so mi zatrjevali), ker ljudje ne cenijo dovolj mleka, surovega masla, sira itd. Nek strokovnjak na kočevskem državnem posestvu mi je takole rekel: Veste, ljudje večkrat ne vedo, kakšno korist bodo imeli, če bodo pojedli nekaj sira, namesto, da v gostilnah naročajo kranjske klobase, zaradi katerih jih večkrat boli želodec. No, takih in podobnih besed je bilo že precej izrečenih in napisanih. Zato tu ne bom govoril o hranljivosti surovega masla, sira in mleka, opozoril bi le na že tolikokrat omenjeno borbo proti alkoholizmu. Toda le kako naj se uspešno borimo proti alkoholizmu, če moramo odštetj precej denarja za dober požirek sadnega soka. Kaj res ne bi mogli razen jogurta prodajati druge mlečne pijače, seveda po zmernih cenah.

Ljubljanske mlekarne bodo pričele prodajati novo pijačo: pinjevec. V svetu je ta pijača zelo cenjen proizvod. Zavoljo mlečne kisline, ki jo vsebuje, je zelo osvežujoč in deluje ugodno tudi na živce. Zdravniki priporočajo to pijačo otrokom, dojenčkom, pa tudi odraslim, saj je pinjevec pri raznih motnjah v prebavilih odlična zdravilna pijača.

Upajmo, da bomo v bližnji bodočnosti dobili še več takih pijač, od katerih bomo imeli korist.

Ali se nam torej ukrepi za pocenitev mleka splačajo? Odgovor je na vsak način pritrdilen.

Zakaj, prav to se nam bo bogato obrestovalo.

Nace Boštnar

BRZOJAVKE

● Lani je pod zelo ugodnimi pogoji letovalo nad 1500 jeseniških železarjev in njihovih svojcev v počitniških domovih na Mežaklji in Crikvenici. Ker se jeseniški kovinarji čedalje bolj zanimajo za dopustovanje ob morju, so lani skupaj s taborniškim rodom Jeklarjev priredili tudi poletni počitniški tabor v Vodicah, v neposredni bližini Šibenika. Tudi letos bodo kovinarji letovali na Mežaklji, v Crikvenici in Opatiji ter v lepo urejenih letoviščih v Vodicah pri Šibeniku in Ankaranu pri Kopru. Za letovanje se je že prijavilo nad 2000 železarjev in njihovih svojcev. Delavski svet je namenil za letošnje izlete kolektiva, ekskurzije in letne oddihe dobršen del prigospodarjenih sredstev. **U. Ž.**

● Na zadnji letni skupščini občinskega odbora Ljudske tehnike na Jesenicah so razpravljali o delu te organizacije. Zelo aktivni so člani Avto-moto društva, fotoamaterji in radioamaterji. Ljudska tehnika je ustanovila krožke tudi na šolah. V krožke združuje cicibane, pionirje, mladince in mladinke. Ti krožki dobivajo moralno in materialno pomoč od šolskih odborov. Jeseniški fotoamaterji so dobili na domačih in mednarodnih svetovnih razstavah precej priznanj — zlata, srebrna in bronasta odlikovanja. **Ž. U.**

● Od leta 1946 do danes so številni jeseniški plavžarji, jeklarji in valjavci predložili v oceno nad 2000 predlogov za izboljšanje dela. Na pobudo občinskega odbora Ljudske tehnike pa so jeseniški izumitelji, novatorji in racionalizatorji pričeli razmišljati o ustanovitvi svojega društva. Društvo naj bi poživilo to dejavnost. **U. Ž.**

● Pred kratkim so v podjetju »Mehanični servis« v Domžalah izvolili nov delavski svet in upravni odbor. V nov odbor so izvoljeni tudi mladinci. Predsednik delavskega sveta je kolektivu poročal o dotedanjem delu sveta in upravnega odbora in ob tej priložnosti tudi pohvalil vse delavce, ki so zadnji čas delali nekajkrat tudi brez plačila v popoldanskih urah, da se je podjetje rešilo finančnih težav ter mu ni bilo treba odpuščati delavcev. Delavci so s tem prostovoljnim delom morali popraviti napake in neresnosti nekaterih uslužbencev. Zdaj mislijo v podjetju ustanoviti tudi še mladinsko organizacijo. Organizacija si bo prizadevala pri mladincih vzbuditi še večje zanimanje za delo, za zvišanje storilnosti. **F. H.**

● Na železniški industrijski šoli v Ljubljani nameravajo v kratkem osnovati osnovno organizacijo Zveze komunistov, v katero bo sprejetih okoli 40 najboljših mladincev. **I. V.**

● Na seji občinskega sindikalnega aktiva v Rušah so razpravljali o bližnjih volitvah in kongresu delavskih svetov ter o pripravah za proslavo prvega maja. V ruški komuni so razpisali volitve v delavski svet že vse gospodarske organizacije. Dokaj dobro potekajo tudi predvolilne priprave in zbiranje kandidatov za nove organe delavskega upravljanja. Ob tej priliki skoraj povsod razpravljajo tudi o poslovnih uspehih svojih podjetij in o I. kongresu delavskih svetov. **G. G.**

● V ruškem industrijskem bazenu bodo kar najbolj svečano proslavili letošnji 1. maj. Osrednja proslava bo v Rušah, manjše krajevne proslave pa bodo še v Bistrici, Lovrencu, Fali, pa verjetno tudi v Selnici in Slemenu. Kot uvod v proslavo bodo v Rušah imeli najprej koncert, zatem pa bo v domu Partizana slavnostna akademija. V dneh praznovanja bodo občani obiskali partizanske kraje. **G. G.**

Sava

Tovarna gumijevih izdelkov

KRANJ

vam priporoča transportne trakove, izdelane na najnovejši rotacijski stiskalnici za kontinualno vulkanizacijo. Zajamčeno brezhibna enakomerna kvaliteta po celi dolžini traku, v nasprotju z nehomogenim izdelkom zastarelih etažnih stiskalnic. Izčrpna pojasnila pri naslovu.

VSEM NAŠIM POSLOVNIM PRIJATELJEM ISKRENE ČESTITKE OB PRAZNIKU DELOVNEGA LJUDSTVA 1. MAJU!

PROIZVAJALCI BI LAHKO DALI TRŽIŠČU POL MILIJONA LITROV MLEKA

Kam s presežkom?

O mleku in mlečni politiki zadnje čase veliko razpravljamo. Pa ne samo pri nas v Sloveniji. Kako je s proizvodnjo in potrošnjo mleka v ljubljanskem okraju, se zanimajo tudi izven meja naše ožje domovine. Zato priobčujemo članek, ki je izšel v »Politiki« dne 13. aprila letos.

Pred dvema ali tremi leti so se mnoge ljubljanske gospodinje vračale iz mlečnih prodajalnic s praznimi posodami v rokah. Od takrat se je marsikaj spremenilo. V Sloveniji smo odprli nekaj novih sodobnih mlekarn, ki dajejo okrog 200.000 litrov mleka dnevno. V treh letih se je proizvodnja mleka povečala za pet do šestkrat. V vseh slovenskih mestih povprečno potrošijo na dan okoli 150.000 litrov svežega mleka, pasteriziranega in predelanega v mlečne proizvode. Medtem pa bi mogli proizvajalci dajati trgu preko pol milijona litrov mleka. Zmogljivost novih in starih mlekarn pa je šele okrog 300.000 litrov mleka dnevno. Torej, kaj je z viškom?

Takšno stanje v slovenskih mlekarnah je predmet pogostih razprav v gospodarskih krogih. Nekateri nepoučeni sodijo, da je to nepotrebna hiperprodukcija. Toda tu gre za zelo visoko proizvodnost, katero so slovenski živinorejci dosegli z uvajanjem najsodobnejših metod v živinoreji. Ta visoka proizvodnost ustvarja dnevne viške, ki presegajo kupne moči slovenskega potrošnika. Nekateri ekonomisti vidijo izhod v sorazmernem znižanju cen mleka in mlečnih proizvodov. Za njih ne obstoji hiperprodukcija in mleko bi lahko prodali potrošniku, samo če bi cene bile nekoliko nižje.

Istih misli pa niso mlečni strokovnjaki in agronomi. Ti sodijo, da morajo cene ostati iste, višek mleka pa je treba predelati v prah oziroma v industrijske destilate. Znižanje cen, tako zagotavljajo, bi povzročilo zmedo v razvoju živinoreje, proizvodnja bi padla, propadli bi vsi dosedanji napori v živinoreji. Ekonomisti pa na to odgovarjajo približno takole: izhod naj bi bil v uvajanju konkurenčnih cen. Medtem ko je vse to stvar prihodnosti, je višek mleka stvar sedanjosti — in nekateri proizvajalci zatrjujejo, da naj se živinoreja preusmeri k večji proizvodnji mesa.

Potrošniki pravijo, da imajo ekonomisti prav. Cene mleka in mlečnih proizvodov bi lahko bile nižje, toda ne na račun padanja proizvodnje. Pogoji za uveljavljanje mleka na ljubljanskem in če hočete tudi slovenskem tržišču, niso še dovolj izkoriščeni, da pri tem ne govorimo o možnostih izvoza v druga mesta naše države. Če bi podjetja bolje oskrbovala dijaške kuhinje, študentske menze in gostinstvo, posebno pa še industrijo, potem bi se potrošnja mleka povečala, in o viških ne bi imeli kaj govoriti.

Port Said... Ruševine, ranjeni, mrtvi...

bojkot — piše francoski tisk — in če bi še nadalje zadržali egiptovski denar v Združenih državah in v Veliki Britaniji — bi morali Egipčani popustiti. S tem v zvezi omenjajo tudi bojkot prekopa. Leta 1955 je od vseh ladij, ki so plule po prekopu, bilo 28,3% angleških, 9,4% francoskih in 2,7% ameriških. Če bi pridobili za bojkot še nekaj držav (Norveško, Liberijo, Panamo, Italijo), bi skozi Suez plulo le kakih 19% ladij. V Parizu že groze, da bo stara sueška družba tožila vse pomorske družbe, katerih ladje bodo plule po prekopu. Napovedujejo tudi, da bodo iz egiptovskih fondov, blokiranih v Veliki Britaniji in ZDA, povrnili stari družbi pristojbine, ki jih sedaj pobira egiptovska družba.

To naj bi bili ukrepi, ki bi jih lahko v kratkem uresničili. Kasneje pa bi lahko zgradili naftovode po izraelskem in turškem ozemlju in uresničili načrt o velikih tankerjih, ki bodo vozili petrolej okoli Afrike.

Obenem pa so oživele tudi ideje o politični izolaciji Egipta, o »zrušitvi Naserja«, o ločitvi Saudske Arabije od Egipta, o nasilni spremembi vladavine v Jordanu in Siriji.

Vse to dokazuje, da poraz v sueški avanturi ni spametoval Anglije in Francije. Ker z vojsko nista uspeli, sta se oprijeli drugih sredstev, toda tudi pri njih nimata veliko izgledov za nov uspeh. V Washingtonu namreč niso pripravljeni na odkrito ofenzivo proti Egiptu, ki bi še zmanjšala zahodni vpliv v arabskih deželah. Pomorske družbe niso navdušene za bojkot, ker njim bolj škoduje kot Egiptu. Gospodarstvo številnih evropskih dežel je odvisno od plovbe po Sueškem prekopu in te države niso pripravljene podpirati sumljivih načrtov te ali one velesile, katerih cilj je njihov osebni prestiž. Želja po sporazumu je vedno močnejša, to željo pa krepi tudi pripravljenost Egipta, da bi našli sporazumno rešitev, ki bi zadovoljila koristi uporabnikov prekopa in ne bi škodovala egiptovski suverenosti.

Kairski listi so 6. aprila pisali, da bi bil Egipt pripravljen sklicati konferenco v Ženevi, ki naj bi ji predsedoval generalni sekretar OZN Hammarskjoeld. Londonski »Observer« trdi, da je pobudo za to konferenco dala ameriška vlada. Nekateri zahodni časopisi napovedujejo, da bo na tej konferenci Egipt nekoliko popustil in pristal na arbitražo o sporih okrog sueške plovbe ter na »organizirano sodelovanje z uporabniki prekopa«. To pa so še nepotrjene napovedi. Danes še ne moremo trditi, da bo Egipt nastopil tako ali drugače, da bo popustil tukaj ali tam, eno pa je gotovo: Egipt je pripravljen storiti vse, da bi našli sporazumno rešitev sueškega problema, ni pa pripravljen odpovedati se svoji suverenosti, ni pripravljen preklicati besed, ki jih je julija lani na Trgu svobode v Aleksandriji izrekel predsednik Naser: »Sueški prekop je naš. Proglašam nacionalizacijo družbe Sueškega prekopa. Ta družba ne bo nikoli več v rokah britanskih lordov in francoskih grofov...«

Takole so Egipčani manifestirali ob prihodu čet OZN v Port Saidu

RAZPIS

DRŽAVNI ZAVAROVALNI ZAVOD, DIREKCIJA ZA LR SLOVENIJO V LJUBLJANI

razpisuje za svoje organizacijske edinice naslednja prosta delovna mesta:

DIREKCIJA LJUBLJANA: 2 ročna tiskarja, 1 daktilograf z znanjem stenografije, 1 strojni inženir, 1 pravnik, 1 knjigovodja — revizor

PODRUŽNICA LJUBLJANA: 1 knjigovodja, 12 internih uslužbencev, 1 arhivar, 1 kurir

PODRUŽNICA CELJE: 1 kmetijski tehnik, 4 interni uslužbenci, 2 pripravnika s popolno srednjošolsko izobrazbo

PODRUŽNICA VIDEM-KRŠKO: 1 kmetijski ali veterinarski tehnik, 2 interna uslužbenca, 1 zastopnik — uslužbenec

PODRUŽNICA MARIBOR 1: 1 knjigovodja, 1 interni uslužbenec, 4 pripravniki s popolno srednješolsko izobrazbo, 2 zastopnika — uslužbenca (za okraja Maribor in Ptuj), 1 arhivar

PODRUŽNICA MARIBOR II: 1 kmetijski tehnik, 6 internih uslužbencev

PODRUŽNICA NOVO MESTO: 1 knjigovodja, 4 interni uslužbenci

PODRUŽNICA RADOVLJICA: 1 strojni tehnik, 5 internih uslužbencev

PODRUŽNICA NOVA GORICA: 1 interni uslužbenec, 1 terenski instruktor

PODRUŽNICA POSTOJNA: 3 interni uslužbenci, 1 pripravnik s popolno srednješolsko izobrazbo, 1 zastopnik — uslužbenec

Pod delovno mesto internih uslužbencev spadajo razni administrativni in manipulativni posli vseh zavarovalnih vrst. — Potrebna šolska izobrazba za interne uslužbence je popolna srednja šola (gimnazija z maturo ali tehnikum z diplomo), v izjemnih primerih pride na podružnicah v poštev tudi mala matura. Za terenske instruktorje in zastopnike — uslužbence zadostuje nižja srednješolska izobrazba (mala matura). — Prošnje s kratkim življenjepisom ter z navedbo šolske izobrazbe in event. službenih let je nasloviti na pristojno podružnico ali na Državni zavarovalni zavod, Direkcija za LR Slovenijo, Ljubljana, Miklošičeva cesta 19.

ODGOVORI NA ?

ZAPOSLITEV

G. Vl., Murska Sobota: Po štirih mesecih zaposlitve je bila žena en mesec brez zaposlitve. V tem času je bila prijavljena pri posredovalnici za delo in s koncem meseca je že dobila novo zaposlitev. Ali ima pravico do otroškega dodatka? — **Odgovor:** Preveč ste skopi s podatki, da bi vam mogel naš odgovor koristiti. Pravica do dodatka zavisi od gmotnega stanja. Zato je važno, če imate vi ali žena kakšno premoženje, morda živite na posestvu ali v gospodinjski skupnosti z lastnikom posestva. Pravica do otroškega dodatka ni odvisna samo od obstoja delovnega razmerja, temveč tudi od gmotnega stanja družine oziroma upravičenca. Sami presodite, ali so podane kakšne ovire take vrste. Eden od pogojev za priznanje pravice do otroškega dodatka pa je res neprekinjena zaposlitev, ki mora trajati najmanj 12 mesecev neprekinjeno ali 20 mesecev v zadnjih dveh letih. Kaže, da bo vaša žena ta pogoj šele izpolnila in če ni morda kakšnih drugih ovir, na katere smo opozorili, bo lahko pravico do dodatka uveljavila šele z aprilom. Pri tem je treba upoštevati, da se ob prestopu iz enega delovnega razmerja v drugo šteje, da delovna doba za pridobitev pravice do otroškega dodatka ni bila pretrgana, če do nove zaposlitve ni preteklo več kot 30 dni oziroma če se delavec v tem roku priglasi pri pristojni posredovalnici za delo.

DELOVNA DOBA

M. M., Hrušica: Kljub temu, da ste že 1954. leta predložili podjetju, kjer ste zaposleni, vse dokaze o trajanju delovne dobe, še do danes niste prejeli delovne knjižice. Personalni referent se kratko opravičuje, s tem, da ste pač med zamudniki. Zvedeli ste le to, da komisija za priznanje delovne dobe ni priznala v delovno dobo časa, ki ste ga prebili v stari jugoslovanski vojski kot aktivni podoficir. Niste pa o tem prejeli nobene odločbe, ničesar, zoper kar bi se mogli pritožiti. Vse to zavlačevanje glede priznanja delovne dobe pa se vam pozna pri določanju tarifne postavke in tudi pri dopustu trpite škodo. — **Odgovor:** Vsekakor imate pravico, da se v delovno razmerje všteje tudi čas, prebit v svojstvu aktivnega podoficirja v stari jugoslovanski vojski. Postopek v vašem podjetju in tudi personalnega referenta je vsekakor vreden vse obsodbe, če je res kot pišete. Za tako ravnanje je najmanj disciplinska odgovornost in priporočamo vam, da se obrnete na pristojno inspekcijo dela, ki naj nekoliko bolj temeljito pregleda, kako se ravna z delavčevimi dokumenti, od katerega zavisi tudi njegova pravica. Za ureditev delovne dobe pa je potrebno, da znova sprožite postopek pri pristojni posredovalnica za delo. Edino tako bo zadeva urejena in če ne bo delovna doba, prebita v stari jugoslovanski vojski, všteta, lahko vložite pritožbo. — Ne razumemo, zakaj ste zaradi nereda v podjetju izgubili lani redni letni dopust. Saj imate vendar pravico do rednega letnega dopusta ne glede na to, ali je že urejeno priznanje delovne dobe ali ne. Če vas niso pustili na dopust, imate pravico do odškodnine za neizkoriščeni dopust. Če bi ga ne priznali, lahko odškodnino iztožite. Če je neurejenost delovne dobe kriva, da ne dobite priznane ustrezne tarifne postavke, potem je treba tudi s tega razloga poklicati na odgovornost uslužbenca, ki je kriv tako malomarnega urejanja za delavca tako važne zadeve.

RAZVRSTITEV V PLAČILNI RAZRED

K. E., Celje: Ali je dopustno razvrstiti vzgojiteljico, ki je imela ob prevedbi XIV. plačilni razred, v XVII. plačilni razred, čeprav je za njen naziv začetni razred XV. razred? — **Odgovor:** O tem smo že pisali. Vsekakor bi moralo društvo dobro poznati 36. in 37. čl. uredbe o nazivih in plačah uslužbencev v prosvetno-znanstveni službi, kjer je med drugim izrecno predpisano, da uslužbenci, ki v štirih letih ne izpopolnijo svoje strokovne izobrazbe in ne napravijo strokovnega izpita, ne morejo opravljati dolžnosti svojega poklica in ga tudi ne morejo obdržati. Naloga strokovnega društva bi torej bila v prvi vrsti pomagati takim svojim članom, da bi mogli v roku izpolniti ta pogoj. Tovarišica, ki jo omenjate v svojem pismu, je torej izgubila pravico do naziva, ki ga je imela in ker ni izpolnila pogoja, je prenehala biti tudi — državna uslužbenka. Zato je bila sprejeta kot honorarna uslužbenka. Honorar se pa ne odmerja po plačilnih razredih. Res pa je, da je napačno ravnal organ, ki je odločal o zadevi vaše članice. Če bi bil dosleden pri uporabi citiranih predpisov, potem te tovarišice ne bi smel zaposliti niti kot honorarne moči na področju dela vzgojiteljice. Če pa jo je kljub temu, ji ni mogel določiti plačilnega razreda z odločbo, temveč ji mora v pogodbi o honorarni zaposlitvi določiti plačo, t. j. honorar, primeren njeni zaposlitvi, vrsti dela. Končno pa je pripomniti, da pravilnik o honorarni zaposlitvi prepoveduje zaposlovati na rednih sistemiziranih delovnih mestih honorarne moči. Kakor torej ne more vaša članica, o kateri pišete, imeti naziva vzgojitelj in tudi nima pravice biti zaposlena pri teh delih, tako je tudi pristojni organ ne bi smel več zaposliti na teh dolžnostih, temveč bi jo lahko zaposlil na delih kakšnega drugega naziva, za katerega ima pogoje. Če pa jo je zaposlil honorarno, potem mora biti sklenjena pogodba o honorarni zaposlitvi, v kateri se ne določi plačilni razred, temveč se dogovori honorar, primeren za delo, ki ga naj honorarni uslužbenec opravlja.

R. J., Kamnik: Ste lastnik posestva, ki ga pa ne uživate. V dosmrtnem hasnovanju ga ima užitkarica, ki pa ne plačuje davka, čeprav ne dovoli, da bi vaša družina mogla karkoli imeti s posestva. Oba z ženo sta zaposlena v tovarni in družino preživljata izključno s svojim zaslužkom. Kljub temu pa zavod za socialno zavarovanje ne prizna otroških dodatkov v polnem znesku in tudi republiški zavod ni upošteval opisanega stanja ter vašo pritožbo zavrnil. Ker smatrate, da ni dovolj upošteval dejanskega stanja, ste vložili tožbo na Vrhovno sodišče LRS in sedaj bi radi vedeli za naše mnenje o tej vaši zadevi. — **Odgovor:** Iz vašega pisma je možno razbrati, da ste lastnik zemljišča, za katerega plačujete davke in na katerem s svojo družino tudi živite. Le nobene koristi nimate od njega, kot trdite. Gornji odgovor velja potemtakem za vaš primer. Zavod za socialno zavarovanje ne more upoštevati stanja kot ga opisujete. Pri odločitvi mora upoštevati le, da ste lastnik posestva, na katerem tudi živite in zanj celo plačujete davščine. Pri presoji gmotnega stanja se odločilne le te okoliščine, ne pa razmere, ki jih opisujete v pismu. Če ste navedli vse okoliščine, potem lahko izjavimo samo dvom v uspešnost vaše tožbe.

SPREJEM V DRŽAVNO SLUŽBO

K. R., Sp. Javorje: Imate nepopolno nižjo srednjo šolo, pomočniški izpit za trgovsko pomočnico in dva strokovna tečaja. Bili ste že zaposleni toda zaradi družinskih razmer ste morali iz službe izstopiti. Sedaj pa bi zopet želeli stopiti v državno službo. Na občinskem ljudskem odboru pa trdijo, da nimate pogojev za sprejem v državno službo? — **Odgovor:** Državljan, ki želi biti zaposlen v državni službi mora imeti najmanj 18 let starosti, državljanstvo, volilno pravico, mora biti duševno in telesno zdrav za opravljanje službe in mu ni smela biti odvzeta pravica biti v državni službi bodisi s sodbo rednega ali disciplinskega sodišča. Če trdijo, da ne izpolnjujete pogojev po 19. členu zakona o državnih uslužbencih, pomeni, da ne izpolnjujete kakšnega od naštetih pogojev. To presodite sami. Poleg tega pa mora državljan izpolniti še poseben pogoj, to je predpisano stopnjo strokovnosti za posamezno službo. Iz vašega pisma je možno razbrati, da se zanimate za pisarniško delo. Velja sicer določba, da oseba z nižjo šolsko kvalifikacijo od nepopolne srednje šole pravzaprav ne more biti sprejeta v državno službo, razen izjemoma, samo kot pomožni in kot izvršilni uslužbenci, če to dopuščajo predpisi o službah. Pri tem pa je važno to, da omenjeno pravilo velja za osebe, ki doslej še niso bile zaposlene. Če presodimo vašo usposobljenost po podatkih, ki ste jih navedli v pismu, potem je lahko ugotoviti, da nimate potrebne šolske kvalifikacije; imate namreč nižjo šolsko kvalifikacijo od nižješolske kvalifikacije, to so štirje razredi nižje srednje šole. Za najnižji naziv (to je naziv pisarja ali ekonoma) pa mora imeti oseba štiri razrede srednje šole. Ker pa ste že bili 6 let v državni službi kakor pišete in ste delali v finančni stroki, potem menimo, da vendarle imate pogoje za zaposlitev in sicer za računskega režiserja. Glede na leta zaposlitve pa bi lahko prišli največ v XVII. plačilni razred. Poleg tega bi bil ta sprejem pogojen; v predpisanem roku bi morali položiti strokovni izpit. V gospodarskih organizacijah pa se uslužbenci ne razvrščajo v plačilne razrede in nazive, temveč se njihova plača ravna po delovnem mestu, ki ga zaseda.

RAZGOVORI V KOLEKTIVU »SATURNUSA«

NA TESNEM SMO

Zvok električnega zvonca je ustavil stroje. Pol dvanajstih. Odmor. Delavke in delavci so se podali v največjo strojno dvorano kovinske embalaže na kratek »leteči« sestanek. Predsednik sindikata Janez Smrajc je stopil na zaboj in spregovoril...

Težko sem se prebil skozi vrata. Že tako je v obratu tesno: stroji drug poleg drugega, ob vsakem stroju še delavka in preostane le nekaj vmesnega prostora, »lufta«, za ozek hodnik, nujno potreben. Zdaj je vse polno.

Sestanek je bil kratek. Predsednik sindikata je obvestil člane o sestanku in prireditvi, potem je povprašal kolektiv o neki gospodarski zadevi in na koncu še strogo interna zadeva: v garderobi je izginilo to in to. Snažilka je videla tovarišico x. y. Naj se kaj takega pripeti samo še enkrat, sindikalna organizacija, kolektiv, bo zahteval, da jo odpuste iz podjetja.. Tovariši odobravajo ta sklep, nekdo nekaj vpraša, ne slišim kaj. Potem je sestanek zaključen. Delavke in delavci odhajajo in se vračajo v svoje obrate. Mnogi zavijajo po stopnicah, ki vodijo v spodnje prostore. Gredo v menzo.

V Saturnusu kot rečeno pričnо s svojim pournim odmorom ob poldvanajstih. To je čas za kosilo in med odmorom je dovolj časa, da ga použijejo. V njihovi menzi dobe lahko dobro kosilo, poceni, saj stane le 40 dinarjev. Kljub temu pa je v menzi samo nekaj nad 200 abonentov od skupaj 700 ljudi, kolikor je zaposlenih v Saturnusu. Zakaj? Saj je kosilo res dobro in poceni. Podjetje krije, poleg režije, tudi še del ostalih stroškov — po sklepu delavskega sveta prispeva skoraj 15 din k vsakemu obroku.

*

V menzi se hranijo predvsem tisti, ki se vozijo od daleč. Največ je samcev, ki bi po delu tako ali tako morali iti v kako drugo menzo, Le-tem tudi ustreza odmor od pol dvanajstih.

Veliko delavk pa sedi ob svojem stroju in použije kar pač seboj prineso. Ob odmoru popije ta ali ona steklenico kave ali mleka. V menzo ne gredo, ker je to, kar prineso seboj, za marsikoga še vedno cenejše od 40 dinarjev. Kljub temu je čudno, da mnoge delavke ne gredo v menzo, čeprav kupujejo mleko po 30 do 33 dinarjev. Rekle so mi, da je odmor nekoliko pozno postavljen, kajti z delom začno že ob šestih (računati pa je potrebno še čas, ko vstanejo in ga porabijo za pot od doma do tovarne) in do pol dvanajstih preteče šest ur. Razumljivo, da se želodec že oglasi okoli desete ure. Zato nekatere naskrivaj, da ne vidi mojster, že pred odmorom pomalicajo tisto, kar so si prinesle in potem v odmoru med poldvanajsto in dvanajsto uro popijejo še skodelico kave ali mleka. V menzo pa ne gredo. Saj bodo kosile čez tri ure doma, skupaj z družino, možem in otroci.

*

Menza je v polkletnih prostorih: sestoji pa iz kuhinje, večje jedilnice (ki jo priložnostno uporabljajo za kulturno-prosvetno dvorano) in male pisarne. Tudi ta je skromna, brez oken, zato so vrata vedno, ko je upravnica v pisarni, odprta. Vrata vodijo v jedilnico. — V menzi delajo štirje vštevši tudi upravnico. Vsekakor imajo te štiri žene precej dela, toda tudi one kot ostali člani kolektiva Saturnusa vedo, da vsako prekomerno povečanje osebja podraži hrano. Za hrano pa v glavnem skrbi sama upravnica — Pritožb ni in zato se sindikat »posebej« ne zanima za menzo.

»O menzi smo že veliko razpravljali,« pravi tovariš Smrajc, predsednik sindikata. »Toda odkar je delavski svet sklenil, da morebitni primanjkljaj krijemo iz dobička, vedno tako, da bo cena ostala 40 dinarjev za kosilo — to je res vsakomur pristopna cena in tako poceni kosila nikjer ne dobite — menza obratuje v redu. S tem ni rečeno, da sindikatu zmanjkuje dela...«

Tovariš Vili Pogačnik je ob drugi priložnosti to potrdil:

»Kulturno - prosvetno delo v tovarni, kar ga je, organizira sindikat. Dvorano imamo v menzi, res je bolj slaba, toda, saj vidite, primanjkuje nam prostorov še za vse kaj drugega. Potem je sindikat ta, ki nas je oskrbel z ozimnico (jabolkami in drugim), preskrbuje razno blago, ostanke, ki jih prodaja svojim članom, pri tem pa posebno pomaga socialno potrebnim. Toliko je vsega...

»Seveda, tarifni pravilnik!« je dejal predsednik sindikata. »Potem še varnost pri delu. Precej nezgod imamo, največ lažjih, toda nezgode so nezgode. Skušamo jih odpraviti, pa skorajda da jih ne bomo mogli, dokler bomo tako na tesnem s prostori. To je vzrok večine nezgod. Vendar smo storili, kolikor le smo mogli.« (To je res! Saturnus je eden izmed enajstih najboljših delovnih kolektivov na področju higienskotehnične zaščite. Zato je bil na zasedanju skupščine Okrajnega zavoda za socialno zavarovanje Ljubljana pohvaljen in nagrajen s 40.000 dinarji.)

»Letos smo nadzidali tovarni še eno nadstropje. Tako bomo dobili primerne upravne prostore.« Ne vem, zakaj začno vedno s tem — čeprav je tudi to potrebno in tudi nujno — sem nehote pomislil.) »Zgradili smo tudi nove garaže.«

Ogledal sem si nove garaže. Saturnus je stisnjen med Kemično tovarno in Izolirko. Saturnus skupaj s temi tovarnami tvori ljubljanske industrijske Moste. Človek, ki pride na ta konec, pomisli, da bosta sosedni tovarni iztisnili Saturnus z njegovega življenjskega prostora. Toda ne! Saturnus je tisti, ki se širi na sosedova področja. Rekel bi — kot jež v lisičji luknji, če ne bi bili odnosi s sosedi tako dobri, kot so.

»Kemična tovarna nam je prodala zemljišče za garaže, Izolirka pa nam bo prodala zemljišče za novi obrat, v katerega mislimo preseliti naš električni oddelek. To je tisto, kar si v naši tovarni najbolj želimo. Saturnus danes ni več samo tovarna kovinske embalaže, temveč tudi tovarna električnih izdelkov. (To bomo dodali še k našemu uradnemu imenu.) Če nam bodo dovolili graditev novega obrata, potem bomo drugo leto na konju!« mi je pripovedoval tovariš Smrajc.

»Še kaj?« Da, stiske ne občutimo samo v tovarniških prostorih, temveč tudi zaradi pomanjkanja stanovanj. Letos bomo zgradili 19 stanovanj.

Tudi počitniški dom imamo. Že letos bomo letovali v njem. Na velikem Lošinju smo kupili zgradbo, ki so jo pustili izseljenci v Italijo, in naredili si bomo lep počitniški dom. Kot rečeno, že letos bodo naši člani lahko izrabili svoj dopust za počitek ob morju. Radi bi še...«

Še in še je želja. Odločni kot so, jih bodo gotovo izpolnili, počasi a gotovo. **D. D.**

»SINDIKATU NE ZMANJKA DELA...«: Predsednik sindikata tovarne »Saturnus« tov. Smrajc

Kosilo za 40 dinarjev dobe delavci v tovarni »Saturnus«. In v tej tovarni je 700 delavcev. V mnogih drugih, še večjih tovarnah nimajo niti menze niti bifeja, ker se »ne obnese« ali ker »ni potreb«. Ali je to res?

Komisija občinskega ljudskega odbora Ljutomer za razpis mesta direktorja podjetja »ŽICA«, Ljutomer razpisuje na podlagi 10. člena zakona o pristojnostih občinskih in okrajnih ljudskih odborov (Ur. list FLRJ, št. 34-55)

MESTO DIREKTORJA
podjetja »Žica«, Ljutomer

Pogoji: strojni inženir s petletno prakso ali oseba s srednjo strokovno izobrazbo z najmanj 10-letno prakso na vodilnem položaju.

Interesenti naj pravilno kolkovane prošnje vložijo pri Občinskem ljudskem odboru Ljutomer — odsek za splošne zadeve — do 25. aprila 1957.

Prošnji je priložiti življenjepis ter dokazila o strokovni izobrazbi.

PRED II. PLENUMOM ZVEZE ŽENSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE

Razbremenitev žene-delavke

(Nadaljevanje s 1. strani)

Trgovina naj razbremeni ženo

Na tem področju je še polno možnosti, ki bi ženo razbremenile mnogih, sedaj nujnih del. Pri tem mislimo na dostavo hrane — specerije, mleka, kruha na dom, mislimo na lokacijo trgovske mreže glede na dnevne potrebe družine, na proizvode, polproizvode, pripravljeno hrano. Nedvomno bi lahko trgovina več pripomogla k seznanjanju potrošnika z uporabo novih sredstev: pralnih, čistilnih, z uporabo plastičnih snovi itd. Mislimo na delovni čas v trgovini, ki naj bo vedno primeren prostemu času delavke. Potrošniški sveti lahko tu ogromno store in odveč je vsako tarnanje, da ni kaj delati, saj je dobro in za potrošnika koristno poslovanje vsake trgovine najboljša gmotna spodbuda potrošniških svetov.

Več in primernejših otroških oblačil

Mnogo časa izgube žene za nabavo in šivanje oblačil otrokom. Pri tem in pri sedanjem načinu oblačenja porabimo mnogo, da ne rečem preveč denarja. Da bi tudi tu olajšali ženi skrb, čas in sredstva so Zveza prijateljev mladine, Zveza ženskih društev in Centralni zavod za napredek gospodinjstva ustanovili poizkusno šivalnico, ki proučuje in izdeluje kroje za vse vrste oblačil, za otroke vseh starosti. Ob tem proučuje, kakšne vrste blaga so za taka oblačila najprimernejše. V tem času so ženska društva v Mariboru pa tudi v Novem mestu, Jesenicah, Kranju ustanovila šivalnice za izdelovanje otroške konfekcije, ki pa spričo velikega povpraševanja pokrijejo zelo malo potreb. Sicer pa je razumljivo, da takšne šivalnice nikakor ne bodo rešile vprašanja izdelave otroške konfekcije. Tu bo morala obrt in tudi industrija storiti svoje in pospešiti izdelavo otroških oblačil, vsaj do take mere, kot je uspelo razviti konfekcijo za odrasle.

Nadzor nad otroki v času odsotnosti staršev

Največ napora in skrbi povzroča ženi delavki-materi puščanje otrok brez smotrnega nadzora v času, ko odhaja na delo.

Z dosedanjim številom vrtcev še dolgo ne bomo rešili tega vprašanja. To vprašanje pa je zlasti v večjih industrijskih središčih tako pereče, da je nujno hitro in temeljito proučiti vse možnosti varovanja otrok v času odsotnosti staršev. Zlasti sedaj v času stanovanjske graditve moramo zagotoviti v ta namen primerne prostore in najti najuspešnejši način ne samo čuvanja, temveč tudi vzgoje naših najmlajših.

Že omenjena uslužnostna dejavnost je nedvomno zelo nujna in primerna za večja središča. Ta dejavnost pa se bo morala izpopolnjevati z vse večjim izpopolnjevanjem strokovnosti delavcev in postopno mehanizacijo dela, kar bo zniževalo cene uslugam. Posebno je pereče, kako razbremeniti žene utrujajočega pranja. Zato pozdravljamo primere uvajanja pralnih strojev v hišah, naseljih in še posebno pri tovarnah.

O vse tem bo razpravljal II. plenum Zveze ženskih društev, ki bo 18. aprila in še bolj kot do sedaj usmeril vso našo družbeno skupnost k skrbi za delovnega človeka in zdravo rast družine. **D. B.**

ISOL
čisti kovine in steklo!

● O TEBI, TVOJEM DELU, ● TVOJIH USPEHIH IN ● TEŽAVAH PIŠE ● DELAVSKA ● ENOTNOST

OB 40-LETNICI VELIKE OKTOBRSKE REVOLUCIJE

Ruske politične stranke leta 1917

V člankih, ki jih objavljamo v rubriki »Ob štiridesetletnici Velike oktobrske revolucije« pogostokrat naletimo na imena številnih ruskih političnih strank od boljševikov in menjševikov, monarhistov in kadetov do trudovikov, eserjev in maksimalistov. Da bi laže razumeli bistvo teh strank, njih pota in cilje ter razlike med njimi, objavljamo odlomek iz knjige »Deset dni, ki so pretresli svet« v katerem avtor te knjige, John Reed, opisuje programe in splošni značaj volivcev najvažnejših ruskih političnih strank, ki so delovale v revolucionarnem letu 1917.

1. Monarhisti raznih odtenkov, oktobristi itd. Te nekdaj silne stranke po marcu 1917 javno niso več obstajale; delovale so bodisi podtalno ali pa so se njihovi člani pridružili kadetom, ko so se kadeti postopoma začeli zavzemati za njihov politični program. Njihova predstavnika sta bila Rodzjanko in Šulgin.

2. Kadeti. Tako imenovani po začetnicah svojega imena — konstitucionalni demokrati. Njihov uradni naziv je »stranka ljudske svobode«. Pod carjem so kadete sestavljali liberalci iz vrst premožnih razredov in so bili velika stranka politične reforme. Ko je izbruhnila revolucija marca 1917, so kadeti sestavili prvo Začasno vlado. Aprila so kadetsko vlado strmoglavili, ker se je izjavila v prid zavezniškim imperialističnim ciljem in hkrati v prid imperialističnim smotrom carske vlade. Ko je postajala revolucija čedalje bolj socialnoekonomska, so kadeti postajali čedalje bolj konservativni. Njihovi predstavniki so bili Miljukov, Vinaver, Šacki.

2. a. Skupina javnih delavcev. Ko so postali kadeti zaradi svojih zvez s protirevolucijo Kornilova nepriljubljeni, je bila ustanovljena v Moskvi Skupina javnih delavcev. Delegati skupine javnih delavcev so dobili listnice v zadnji vladi Kerenskega. Skupina se je proglasila za nestrankarsko, dasi so bili njeni intelektualni voditelji možje kakor Rodzjanko in Šulgin. Sestavljena je bila iz »modernejših« bankirjev, trgovcev in tovarnarjev, ki so bili dovolj inteligentni, da so ugotovili, da se je proti sovjetom treba boriti z njihovim lastnim orožjem — z ekonomsko organizacijo. Tipična predstavnika skupine sta bila Ljanozov in Konovalov.

3. Ljudski socialisti ali trudoviki (»Skupina dela«). Številčno majhna stranka, ki so jo sestavljali previdni izobraženci, voditelji kooperativnih združenj in konservativni kmetje. Ljudski socialisti so sicer izjavljali, da so socialisti, toda v resnici so podpirali koristi malomeščanstva — uradnikov, trgovcev itd. Bili so neposredni dedači sporazumske tradicije Skupine dela v četrti carski Dumi, ki je bila večidel sestavljena iz kmečkih predstavnikov. Kerenski je bil voditelj trudovikov v carski Dumi, ko je izbruhnila revolucija marca 1917. Ljudski socialisti so bili nacionalistična stranka. Njihova predstavnika sta bila Pešehonov in Čajkovski.

4. Ruska socialnodemokratska delavska stranka. Prvotno marksistični socialisti. Na partijskem kongresu leta 1903 se je stranka v pogledu taktike razcepila v dve stranki — večino (boljšinstvo) in manjšino (menjšinstvo). Od tod izvirata imeni »boljševiki« in »menjševiki« — »člani večine« in »člani manjšine«. Ti dve krili sta postali ločeni stranki, ki sta se obe imenovali »ruska socialnodemokratska delavska stranka in ki sta obe trdili, da sta marksistični. Po revoluciji 1905 so bili boljševiki v resnici manjšina in so spet postali večina septembra 1917.

a) Menjševiki. Ta stranka je obsegala vse odtenke socialistov, ki so mislili, da mora družba napredovati v socializem po poti naravnega razvoja in da mora delavski razred najprej osvojiti politično oblast. Razen tega je bila nacionalistična stranka. To je bila stranka socialistov — izobražencev, kar pomeni: ker so bila vsa vzgojna sredstva v rokah premožnih razredov, so bili izobraženci zaradi svoje izobrazbe nagonsko na strani premožnih razredov. Med njihovimi predstavniki so bili Dan, Liber in Cereteli.

b) Internacionalistični menjševiki. Radikalno krilo menjševikov, internacionalistično in nasprotno vsaki koaliciji s premožnimi razredi; niso se hoteli odtrgati od konservativnih menjševikov in so bili nasprotni diktaturi delavskega razreda ki so jo zagovarjali boljševiki. Trocki je bil dolgo član te skupine. Med njihovimi voditelji sta bila Martov in Martinov.

c) Boljševiki. Po revoluciji so se preimenovali v Komunistično partijo, da bi tako poudarili svoj popolni prelom s tradicijo »zmernega« in »parlamentarnega« socializma, ki je preveval menjševike in tako imenovane večinske socialiste v vseh deželah. Boljševiki so predlagali takojšnjo proletarsko vstajo in prevzem vladnih vajeti, da bi pospešili prihod socializma s tem, da bi se s silo polastili industrije, zemlje naravnih bogastev in finančnih ustanov. Ta stranka je izražala predvsem želje tovarniških delavcev, pa tudi velikega dela revnih kmetov. Med voditelji so bili Lenin, Trocki, Lunačarski.

č) Združeni internacionalistični socialni demokrati. Imenovani tudi skupina časopisa »Novaja žizn« (»Novo življenje«) — po imenu zelo vplivnega časopisa, ki je bil njihovo glasilo. Nevelika skupina izobražencev z zelo majhnim številom pristašev med delavskim razredom, izvzemši osebne pristaše Maksima Gorkega, njihovega voditelja. Izobraženci s skoraj istim programom kakor internacionalistični menjševiki, le da se niso hoteli vezati na nobeno izmed obeh velikih strank. Nasprotovali so boljševiški taktiki, toda ostali so v sovjetski vladi.

d) Jedinstvo. Zelo majhna in upadajoča skupina, sestavljena skoraj v celoti iz osebnih pristašev Plehanova, ki je bil eden izmed začetnikov ruskega socialnodemokratičnega gibanja v 80 letih preteklega stoletja in njegov največji teoretik. Plehanov, ki je bil tačas že prileten človek, je bil do skrajnosti patriotičen in celo za menjševike preveč konservativen. Po Oktobrski revoluciji je Jedinstvo izginilo.

5. Socialistična revolucionarna stranka. Imenovani eserji po začetnicah svojega naziva. Prvotno revolucionarna kmečka stranka, stranka borbenih organizacij — terористov. Po marčni revoluciji so se ji pridružili mnogi, ki niso bili nikoli socialisti. V tem času se je zavzemala za to, da bi se odpravila samo privatna zemljiška lastnina in da bi lastniki na kak način dobili povračilo. Končno je naraščajoča revolucionarnost kmetov prisilila eserje, da so opustili »kompenzacijsko« klavzulo, in privedla je mlajše in ognjevitejše izobražence do tega, da so se jeseni l. 1917 ločili od glavne stranke in ustanovili novo stranko, stranko levih eserjev. Eserji, ki jim je radikalna skupina pozneje vedno pravila »desni eserji«, so si prisvojili politično stališče menjševikov in so delali skupaj z njimi. Končno so prišli do tega, da so predstavljali bogatejše kmete, izobražence in politično nevzgojeno prebivalstvo oddaljenih kmečkih okrajev. Toda med njimi je bila večja razlika v političnih in ekonomskih pogledih kakor med menjševiki. Njihovi voditelji: Avksentjev, Goc, Kerenski, Černov, »babuška« Breškovskaja.

a) Levi eserji. Čeprav so bili teoretično pristaši boljševiškega programa o diktaturi delavskega razreda, sprva niso hoteli slediti revolucionarni boljševiški taktiki. Vendar so levi eserji ostali v sovjetski vladi, kjer so imeli razna ministrstva, posebno ministrstvo za poljedelstvo. Iz vlade so se večkrat umaknili, toda vedno so se vrnili. Ko so kmetje v vedno večjem številu zapuščali vrste eserjev, so se pridružili stranki levih eserjev. Le-ta je postala velika kmečka stranka, ki je podpirala sovjetsko vlado in se zavzemala za to, da bi brez odškodnine zaplenili veleposestva in da bi z njimi razpolagali kmetje sami. Med voditelji: Spiridonova, Karelin, Kamkov, Kalagajev.

b) Maksimalisti. Odrastek eserske stranke v revoluciji l. 1905, ko je predstavljal močno kmečko gibanje, ki je zahtevalo takojšnjo izvedbo maksimalističnega programa. Leta 1917 nepomembna skupina kmečkih anarhistov.

GOSPODARSKE VESTI

Proizvodnja aluminijastih proizvodov narašča

V tovarni lahkih kovin Boris Kidrič v Razinah pri Sibeniku bodo letos proizvedli okoli 8500 ton valjanih aluminijastih proizvodov, to je za 5500 ton več kot lani. Lani je bila tovarna še v poizkusnem obratovanju.

Letališče pri Slovenjem Gradcu

Aeroklub v Slovenjem Gradcu je dobil v Turiški vasi del zemljišča, na katerem bo zgradil letališče. Tam bo zgradil tudi lopo za letala. Letalska zveza Slovenije bo slovenjegraški Aeroklub gmotno podprla.

11 milijonov dinarjev smo izgubili

Sanitarni organi mariborskega okraja so lani pregledovali živila in ugotovili, da je bilo manj pokvarjenih kot druga leta, vendar je naša skupnost utrpela precejšnjo škodo — 33.000 kg neprimernih živil za prehrano v vrednosti 11 milijonov dinarjev. Pokvarili so se predvsem moka in mlevski izdelki, zaseka mast, olje, meso ter mesni izdelki, mleko in mlečni izdelki, sadje, zelenjava itd. Vzroki so različni. Osnovni vzrok kvarjenja so premajhna, vlažna in temna skladišča. Včasih pa dobe trgovska podjetja tudi že pokvarjena živila iz tovarn, oziroma živila, ki so nagnjena h kvarjenju. Drugič so spet surovine manjvredne ali onesnažene, temu se pridruži še premajhna zaščitenost strojev in opreme, malomarnost in premajhno strokovno znanje osebja. To je škoda, ki bi jo lahko še precej precej zmanjšali.

Razstava energetike Jugoslavije

Med zasedanjem svetovne energetske konference od 5. do 11. junija v Beogradu bodo v enem izmed paviljonov beograjskega sejma odprli razstavo energetike Jugoslavije. Obiskovalci bodo lahko videli na maketah, grafikonih in fotografijah vire in proizvodnjo energije, projektiranje energetskih objektov, (hidrocentral, termocentral, eksploatacijo nafte in premoga itd.) in prenos energije.

Najglobja vrtina pri nas

V črnogorskem primorju že več let iščejo nafto. Pri Petrovcu na morju je sveder specialne vrtalne garniture nedavno dosegel globino 4.444 metrov, kar je jugoslovanski in obenem evropski globinski rekord. Taka vrtina stane več desetin milijonov dinarjev, vendar, če bodo našli nafto, bo to malenkost v primerjavi s koristmi, ki jih bo prinašala nafta. Strokovnjaki sodijo, da je v črnogorskem primorju nafta, kajti teren je podoben nahajališčem nafte na italijanskih in arabskih obalah.

SINDIKATI PRED VOLITVAMI IN KONGRESOM DELAVSKIH SVETOV

ŽIVAHNE PRIPRAVE

(Nadaljevanje s 1. strani)

najčešče spet govora o izpolnjevanju zakonitih določil, za katerih izpolnevanje so po zakonu odgovorni prav direktorji. Tudi v tem pogledu ni rešitve, če zahtevamo, naj bi na ta posvetovanja hodili predsedniki delavskih svetov. Na ta način bi se predsedniki delavskih svetov spremenili v navaden podaljšek upravnih organov.

Razčistimo mesto družbenih organov v komuni

Rešitev problema je drugje: potrebno je razčistiti mesto družbenih organov v komuni in v večjih družbenih skupnostih ter istočasno omejiti pooblastila upravnega aparata. Na nekaj posvetovanjih je bilo ugotovljeno, da ni jasna družbena vloga strokovnih združenj, ki so se spremenila v »kolegije direktorjev« in v organe, ki obravnavajo ožjo problematiko, kot je problematika organov delavskega upravljanja. Prav tako so na nekaj posvetovanjih opozorili, da zbori proizvajalcev nimajo, oziroma niso uspeli dobiti najposrednejšega stika z organi delavskega upravljanja in da ne razmotrivajo problematike delavskega upravljanja, tako kot bi bilo želeti.

Spremljajmo in nenehno izboljšujmo sistem našega gospodarstva

Če bi skušali povzeti pobude, ki so bile povedane na okrajnih posvetovanjih sindikalnih aktivistov, bi prišli do tehle misli. Potrebno bi bilo premišljeno in preudarno nadaljevati s prakso, katere začetek pomenijo spremembe v delitvi narodnega dohodka, ki so bile napravljene letos. Seveda je potrebno sproti zasledovati učinke teh ukrepov in sproti odpravljati vsa tista določila, ki negativno vplivajo. Vsekakor bi bilo potrebno gospodarske instrumente zdiferencirati, to se pravi, da bi prešli do univerzalnih instrumentov, ki veljajo za vse gospodarske panoge in za vse gospodarske organizacije, na instrumente, zračunane za posamezne gospodarske panoge in za posamezne skupine gospodarskih podjetij itd. Najbolj zgovorno nam priča tarifna politika, da je z nekimi univerzalnimi instrumenti nemogoče priti na zeleno vejo. Pri povoljnejšem ekonomskem položaju gospodarske organizacije je tudi pričakovati, da se bodo organi komune bolj zanimali za gospodarske organizacije in delavsko upravljanje v njih in obratno, da se bodo organi upravljanja neposrednejše vključevali v družbeno-gospodarsko življenje komune. Vsekakor pa bi, po pobudah, ki so bile povedane na posvetovanjih, bilo priporočiti, da se družbeni organi komune resneje lotijo naslednjih nalog: da z inštruktažnim delom pomagajo izboljševati delo organov delavskega upravljanja, da si prizadevajo, da bo v bodoče prišlo v organe komun več delavcev in končno, da temeljito omeje pooblastila, dana upravnemu aparatu.

Pobude okrajnih sindikalnih svetov

V teh prizadevanjih so na okrajnih posvetovanjih sklenili v posameznih okrajih priporočiti odgovornim činiteljem zanimive oblike dela. V Mariboru bodo priporočili zboru proizvajalcev Okrajnega ljudskega odbora, da bi se sestal v neke vrste klubski obliki na razgovor, na katerem bi se pomenili o nekaterih problemih delavskega upravljanja v gospodarskih organizacijah in razmislili o tem, če morda zbor proizvajalcev ne bi mogel neposrednejše in učinkovitejše pomagati pri urejevanju problemov, s katerimi se ukvarjajo organi delavskega upravljanja. V Kranju bodo dali pobudo za ustanovitev kluba gospodarstvenikov, v katerega bi se naj vključili vsi družbeni in strokovni činitelji, ki delujejo na področju gospodarstva. Tak klub naj bi pomagal pri vsklajevanju pogledov na gospodarske probleme, pri njih ocenjevanju in pri iskanju najuspešnejših izhodišč za njihovo rešitev. Sindikalni aktiv kranjskega okraja je tudi sklenil podpreti v celoti misel, da bi v gospodarskih organizacijah na Gorenjskem pričeli ustanavljati oddelke za organizacijo, ki bi po svoji funkciji predstavljali strokovne organe tako imenovane socialne službe v gospodarskih organizacijah.

Enoletna mandatna doba — prekratka

Precej je bilo tudi govora o delovanju organov delavskega upravljanja. Enodušna sodba, ki je bila povsod izražena, je bila, da je enoletna mandatna doba za delavske svete prekratka in da bi jo kazalo v bodoče podaljšati. Razčlembe dela delavskih svetov namreč govore, da je v vsaki poslovni dobi opaziti v začetku zelo obširne dnevne rede, razvlečena poročila, nespretno vodenje zasedanj, sprejemanje nejasnih sklepov, površno obveščanje delovnega kolektiva in podobno. Opazno je, da se po nekaj mesecih delo delavskega sveta bistveno izboljša. Stanje v kolektivih pa je tako, da delovni kolektivi ne trpe več leto za letom začetniških težav in je zato potrebno zagotoviti neko stalnost v delu delavskih svetov.

Ugotovljeno je tudi, da je za normalno delo delavskih svetov potrebno, da delajo v posameznih komisijah, bodisi občasnih bodisi stalnih, ki pripravljajo gradivo za zasedanje in ki pridejo na zasedanja z določenimi predlogi. Te komisije si namreč dajo izdelati posamezne elaborate itd. od strokovnih sodelavcev v gospodarski organizaciji in potem to gradivo prouče z družbeno ekonomskega vidika.

Ne v delovnem času

Sindikalni aktivisti prav tako menijo, da ni primerno sklicevati zasedanj delavskih svetov v delovnem času, temveč da je zasedanja nujno sklicevati po delu. Prav tako pa odklanjajo razpravo o tem, da bi bilo potrebno uvesti nagrajevanje članov delavskih svetov na delovanje v teh organih in menijo, da je za to delo treba povrniti le dejanske stroške.

Poseben problem, ki je povsod o njem bilo govora, je razvoj delavskega upravljanja v manjših gospodarskih organizacijah. V teh podjetjih je neverjetno močno poudarjena vodstvena linija, oziroma upravljanje je v rokah najčešče nekaj vodilnih uslužbencev. Taka praksa duši iniciativo članov kolektiva, ki potem tudi ne kažejo nobenega posebnega zanimanja za zasedanja, na katerih »poroča«, razpravlja, sklepa itd. samo upravnik.

Že teh nekaj besed govori, da smo v pripravah na volitve delavskih svetov in na kongres delavskih svetov Jugoslavije dejansko prešli v obdobje proučevanja gospodarskih, upravnih, družbenih itd., problemov, delavskega upravljanja, ki bodo v ospredju razprav na kongresu. Zato so se na večini okrajnih posvetovanj aktivisti tudi domenili, da bodo v svoji dejavnosti še bolj usmerili delavce na razpravo o določenih gospodarskih, družbenih itd. problemih ter težili, da zberemo čimveč podatkov in stališč o posameznih vprašanjih.

Roman Albreht

KAKO DELAVSKI SVET IN UPRAVNI ODBOR PREVZEMATA UPRAVLJANJE GOSPODARSKE ORGANIZACIJE

Zaključni račun — osnova za prevzem

V pripravah za volitve delavskih svetov in upravnih odborov je treba misliti tudi na tako važno opravilo kot je prevzem upravljanja gospodarske organizacije. Dobro pripravljen in skrbno izveden prevzem je namreč važen pogoj, da lahko novoizvoljeni delavski svet in upravni odbor čimprej začneta upravljati, poslovati. Podlaga za ta prevzem je — zaključni račun s poslovnim poročilom.

Prvi, nekakšen uvodni del prevzema, opravi že delavski svet na svoji prvi seji. Ko se konstituira, posluša namreč poročilo predsednika dotedanjega upravnega odbora o delu v pretekli poslovni dobi in o zaključnem računu.

Pravi prevzem pa opravi novoizvoljeni upravni odbor. Ta se mora v roku 15 dni po izvolitvi sestati na sejo, na kateri prevzame upravljanje gospodarske organizacije. Kako to poteka?

Predsednik prejšnjega upravnega odbora mora ob prisotnosti direktorja podjetja poročati upravnemu odboru o dotedanjem delu. To poslovno poročilo mora obsegati posebno materialno in finančno stanje podjetja, stanje osnovnih in obratnih sredstev, izpolnjevanje plana z vsemi potrebnimi denarnimi in naturalnimi podatki, storilnost dela. Na seji morajo biti na razpolago vsi potrebni dokumenti in drugi podatki, s katerimi je mogoče novoizvoljenim članom na razumljiv in konkreten način opisati gospodarsko stanje, pojasniti posamezna vprašanja. Skratka, poročilo z vsemi podatki in listinami mora služiti temu, da se upravni odbor seznani s celokupno problematiko upravljanja in gospodarjenja podjetja, ki ga prevzema, s pogoji, ki omogočajo napredek in boljše uspehe, z vzroki, ki so zakrivili razne neuspehe in napake v preteklem poslovanju.

Skrbno pripravljen prevzem je še posebno važen letos, ko je že v sistemu delitve celokupnega dohodka gospodarskih organizacij nekaj novosti, ki naj omogočijo še boljše gospodarjenje in upravljanje. Potek razpravljanja o problemih gospodarjenja na podlagi tako pripravljenega in podanega poročila lahko da upravnemu odboru dovolj pobud, da se čimhitreje loti svojega dela.

O poteku prevzemanja je treba sestaviti zapisnik. Zapisati je treba zlasti vse najvažnejše ugotovitve o gospodarskem stanju, o vzrokih uspehov in o težavah. Podpišejo ga predsednik upravnega odbora, direktor podjetja in predsednik prejšnjega upravnega odbora.

Toda s tem prevzem še ni dokončen. Mora biti še potrjen. Potrdi pa ga delavski svet. Ta se mora namreč najkasneje v osmih dneh spet zbrati na svojo drugo sejo. Sklicati jo mora predsednik delavskega sveta. Obvezna točka dnevnega reda je — poročilo predsednika upravnega odbora in predsednika prejšnjega upravnega odbora o tem, kako je potekalo prevzemanje, v kakšnem stanju je upravni odbor prevzel upravljanje. Po tem poročilu delavski svet sklepa o tem, ali se odobri in potrdi prevzem. Šele s potrditvijo je prevzem dokončen. S tem pa je prav tako dokončno razrešen prejšnji upravni odbor in novoizvoljena organa — delavski svet in upravni odbor — prevzameta v celoti vse svoje pravice in dolžnosti.

PREDSEDNIK DELAVSKEGA SVETA DOLENJSKEGA GRADBENEGA PODJETJA V GROSUPLJEM NI DOBIL PODATKOV O POSLOVANJU, ČEŠ DA SO TAJNOST PODJETJA

Ali bodo spregovorili

Delavski svet Dolenjskega gradbenega podjetja Grosuplje je v ponedeljek dne 15. aprila poslušal tri ure poročilo Tržne inšpekcije OLO Ljubljana o nepravilnostih v podjetjih. Inšpektorja pregledujeta poslovanje podjetja že od februarja meseca letos in sta strnjeno delala okoli 30 dni. Njuno še ne zaključeno poročilo obsega nad 50 strani.

Organa Tržne inšpekcije OLO Ljubljana, ki sta pregledovala poslovanje za zadnje pol leta, sta med drugim ugotovila, da se je podjetje že dalj časa ukvarjalo s preprodajo materiala. Podjetje je prodajalo razni material: gramoz, les in podobno zasebnim obrtnikom, drugim gospodarskim podjetjem in zasebnikom. Značilno je, da je zasebnim obrtnikom prodajalo material po ugodnejši ceni kot ostalim, včasih celo v svojo škodo.

Pri tem gradbenem podjetju je, kot je videti, dokaj ustaljena praksa oddajanje raznih obrtniških del zasebnim obrtnikom, tako iz Ljubljane, Zagreba in drugih krajev. Ponudnikom-socialističnim obrtnim obratom pa na ponudbe dostikrat niso niti odgovorili, čeprav so v nekaj primerih, pozneje prav te poklicali »na pomoč«, ker so zasebni obrtniki svoje delo slabo opravili. Podjetje je zasebnim obrtnikom tudi »posojalo« svoje delavce, tako da so nekateri od teh zaposlovali tudi do dvajset delavcev in jih kreditiralo. Podjetje je potrošilo precej denarja za tako imenovane reprezentančne stroške, toda dokumenti za to so bili premalo dokumentirani, tako da ni razvidno, za koga in za kaj je podjetje potrošilo deset in desettisočake. Med izdatki za reprezentanco je moč zaslediti tudi račune za čokolado, napolitanke, bonboniere itd.

Potni stroški so ena izmed bolečih ran podjetja. Potne naloge je izdajal mezdni knjigovodja, ki za to sploh ni bil pooblaščen. Iz neštetih podatkov je moč razbrati, da je v podjetju dokaj ustaljena praksa — zaračunavanju večjih dnevnic kot posamezniku pritičejo. Tako so si posamezniki zaračunali tudi po 10 in več tisoč dinarjev potnih stroškov, kot pa bi si jih smeli.

To je le del nepravilnosti, ki jih vsebuje poročilo organov tržne inšpekcije. Ta primer, ki najbrže ni osamljen, kaže, da bomo morali inšpekcijske organe okrepiti, ker ne gre samo za ugotavljanje podobnih nepravilnosti, temveč tudi za krepitev organov delavskega upravljanja. Predsednik delavskega sveta je na primer že večkrat opozarjal na razne nepravilnosti, toda razprava na delavskem svetu ni nikdar rodila zaželenih sadov — razčiščenja stvari, ker so jo posamezni vodilni uslužbenci dušili in zadušili. To nam najbolje ponazoruje primer, ki se je dogodil pred kratkim in ki ga je predsednik delavskega sveta na tem drugem izrednem zasedanju povedal: Predsednik delavskega sveta je zahteval od računovodkinje podjetja, naj mu da podatke o poslovanju podjetja — podatke, ki jih bo vseboval zaključni račun. Računovodkinja mu jih ni hotela izročiti, češ da so tajnost podjetja. Komercialist pa je dejal, da se delavski svet na številke ne razume.

Delavski svet je po nekaj urnem poslušanju poročila sklenil o vseh teh nepravilnostih razpravljati na tretjem izrednem zasedanju.

Za Bežigrad so končno prišli gradbeni delavci in zakoličili prostor za vajeniško gradbeno šolo

Službo dobi
TEKSTILNI TEHNIK. BARVAR ali APRETER.
Lahko iz tekstilne šole ali iz kemične sred. šole. Lahko tudi začetnik.
Delovno mesto — pomočnik obratovodje barvarne.
Tovarna dekorativnih tkanin
Ljubljana
Celovška cesta 280

Gozdno gospodarstvo BLED

razpisuje naslednja delovna mesta:

pravni referent in gozdarski tehnik

s predpisano šolsko izobrazbo.
Stanovanje zagotovljeno.
Interesenti naj pošljejo pismene ponudbe upravi podjetja.

PROIZVODNJA V SVETU

Standard stroškov

Za utrjevanje gospodarskega računa znotraj podjetja je zelo pomembna uporaba metode standarda v kalkulacijah in evidenci, kajti ta je močno orožje vodstvu in osnova za preventivne ukrepe, če hoče doseči podjetje čimvečjo ekonomičnost.

Znano je, da brez urejene evidence proizvodnje in kalkulacije ni uspešnega boja za znižanje proizvodnih stroškov, za zvišanje akumulacije, utrditev ekonomičnosti in učvrstitve gospodarskega računa.

Do leta 1954 smo uporabljali v naši tovarni metodo evidence in kalkulacije po nalogih. Cena proizvodov je bila porazdeljena na posamezne serije oziroma šarže. Kalkulacija je tekla po nalogih. Za vsako serijo (šaržo) smo sestavljali kalkulacijski list in vanj vpisovali vse stroške. Potem ko smo serijo (šaržo) dogotovili, smo izračunali stroške na enoto proizvoda. Za proizvode, ki smo jih izdelovali vse leto, smo sestavljali štiri liste (za tromesečje) ali dvanajst listov (mesečno) Nove naloge smo izdajali že tedaj, ko še stari niso bili izpolnjeni, tako da so se stroški prepletali.

Pri takšni evidenci je bilo zelo težko določiti stroške posameznih nalogov. Zaradi tega smo na koncu leta združili stroške vseh nalogov in zbrali stroške skupne proizvodnje ter tako dobili povprečno proizvodno ceno proizvodov. Razumljivo je, da s takim načinom kalkulacije nismo bili zadovoljni in zato smo se pripravljali na prehod drugačnega zajemanja in spremljanja stroškov, in sicer na metodo standardnih stroškov.

Prvi korak k pripravi in uporabi te metode je seveda bilo proučevanje literature, drugi pa konkretne priprave za prehod. Glavne naloge je moral opraviti glavni knjigovodja. Z uvajanjem te metode nismo začeli v vsem podjetju hkrati, temveč smo izbrali obrate z najboljšimi proizvodnimi pogoji, najboljšo operativno in tehnično evidenco in najboljšo proizvodnjo — tehnično disciplino. To so bili obrati, v katerih smo izdelovali kroglična in valjčasta ležišča.

V obratu krogličnih ležišč teče enostavna proizvodnja, zato je število vrst zelo majhno. V obratu valjčastih ležišč pa je proizvodnja bolj zamotana, vendar je bolje organizirana. V ostalih obratih smo uporabljali dosedanji način evidence.

Vpeljavanje metode standardnih stroškov je zahtevalo tesnejše povezovanje operativne evidence s knjigovodstvom, toda ta je ostala v bistvu brez večjih sprememb oziroma smo samo nekatere stvari spremenili. Sam v knjigovodstvu in pri sestavljanju kalkulacij so nastale revolucionarne spremembe.

Po uspešni vpeljavi nove metode v enem oddelku smo le-to postopoma vpeljavali v ostale obrate. Pri tem smo upoštevali značaj dela, kajti pogoji dela oziroma proizvodnje so drugačni v obratih za izdelavo traktorjev kot tam, kjer izdelujemo kroglična ležišča. Vsak obrat ima svoj zaokrožen proizvodni ciklus, obrati pa med seboj zelo malo sodelujejo. Pri večini proizvodov je proizvodni ciklus zaključen prej kot v dveh mesecih.

Pri vpeljevanju note metode smo upoštevali decentralizacijo obratnega knjigovodstva in obračuna plač v obratih.

EVIDENCA UPORABLJENEGA MATERIALA

Pri materialu, ki se izdaja obratom po težini ali meri, lahko nastanejo razlike zaradi boljšega ali slabšega izkoriščanja. Po teh razlikah, ki jih zasleduje kontrola, se vidi, koliko v obratu upoštevajo tehnološko disciplino. Najprej se ugotovi uporabljena količina materiala, ostanek pa se odvzema na koncu meseca. Razlika torej predstavlja potrošen material. Potem se na osnovi določenega standarda izračuna, koliko kosov bi morali izdelati iz uporabljenega materiala, in ta količina se vzporeja z dejansko proizvodnjo, seveda na osnovi podatkov evidence. Tako je mogoče ugotoviti, ali obrat dela po normah, mogoče je ugotoviti, kolikšne so razlike.

Te izračune smo spočetka opravljali na posebnem obrazcu, pozneje pa smo vpeljali tako imenovane »limitne liste«, ki imajo na hrbtni strani rubrike za račun razlik + ali — pri potrošnji materiala.

Za vsako preseganje standarda sestavljamo nalog za knjiženje. Te naloge razvrščamo po proizvodnih skupinah oziroma proizvodih in jih knjižimo na breme proizvodnje. Za gospodarski račun razvrščamo razlike po obratih in delavnicah, in sicer po vzrokih. V primeru, če je dosežen prihranek v delovnem času, vpisujemo delavcu porabljen delovni čas, za prihranek pa izstavljamo poseben nalog, ki nima značaja izplačilnega lista. Seveda ga uporabljamo samo za interno (notranje) knjiženje.

Predhodno kalkulacijo izdajamo vsak prvi dan v mesecu. Če se v teku meseca norme spremenijo, potem knjižimo v enem razstavku vso tisto razliko, ki izhaja tisti mesec iz proizvodnje. Obračun razlik temelji na starih normah za prvi del meseca in na novih normah za ostanek meseca.

V knjigovodstvu ne vodimo posebnega analitičnega računa za vsak posamezni proizvod, temveč za skupino proizvodov, ki so tehnološko sorodni. Stroške proizvodnje dobimo s knjiženjem normativov in vseh razlik, ki so ugotovljene v času, ko je določena naloga opravljena. Za vsak proizvod posebej opravljamo kalkulacijo dejanskih stroškov. Po zaključku meseca kalkuliramo najvažnejše proizvode in tiste, ki jih izbere glavna direkcija. Ostale proizvode kalkuliramo samo trimesečno. Če izdelujemo proizvod v majhnih serijah, potem izračunavamo stroške šele tedaj, ko je serija dogotovljena.

Seveda smo imeli težave z vpeljevanjem te nove metode izračunavanja stroškov. Okrepiti smo morali operativno evidenco. Težave nastajajo tudi takrat, kadar se menjavajo norme. Toda ta metoda je vendarle kljub vsemu močno orožje za to, da podjetje čimbolj gospodarnostno posluje.

(Inž. Vladimir Broušek, Učetni evidence, Praga III-1956)

Toplo aprilsko sonce je močno pripekalo, slekel sem plašč, položil ga na kamnito ograjo. Zasenčil sem oči, pogledal na močvirno ravan, po kateri se počasi vije Pivka. V daljavi so se modrili obrisi mogočnega Nanosa. Nato pa sem se utrgal od ograje in se sprehodil po ploščadi pred prijazno Jamsko restavracijo v Postojni.

Ustavil sem se pred vhodom v jamo. V skalnati steni sta tu dve odprtini. Leva manjša, je zaprta s starimi, neznatnimi železnimi vrati, v kamenitem podboju je vklesana letnica 1819. Ta vhod je služil obiskovalcem do leta 1866. Desno od njega pa je mogočen sedem metrov širok in 9 metrov visok novi vhod. Tretji, umetni vhod pa vodi pod oboki zgradbe uprave Postojnske jame k postaji jamske železnice. Ko sem stopal okrog teh treh vhodov, sem se, ne da bi sam vedel znašel med množico obiskovalcev, in že sem bil v tistem delu jame, kjer je med narodnoosvobodilno vojno divjal strašen požar. Nemci so imeli tik za vhodom v jamo shranjen bencin in tega so hoteli zavarovati pred letalskimi napadi. Okupatorji seveda niso računali na drznost partizanov, ki so pod vodstvom Poljaka Tome — ta je že prej miniral idrijski rudnik — vdrli iz Črne jame v Postojnsko jamo. Partizani so se pritihotapili do bencina in ga zažgali. Od velikanske vročine so v tem delu jame odpadli skoraj vsi kapniki, z jamskega stropa so se odkrušile velike skale, ponekod se je napravilo žgano apno. Strop in stene pa bodo ostale črne in bodo spominjale na junaško borbo slovenskega naroda za svobodo.

Stari in novi vhod se kmalu združita in po petdesetih metrih sem bil že v veliki dvorani. Pred menoj je ogromen prostor, na dnu pa teče Pivka. Nekoč se je tu razprostiralo jezero, ki pa so ga popolnoma zasuli z gruščem, ko so gradili galerijo okoli dvorane. Z železnega mostu je lep pogled na Pivko, ki se počasi izgublja v podzemskem rovu.

Za veliko dvorano se jama zoži in zniža. Posebno pozornost vzbuja lep kapniški gozd. Jamska železnica pa počasi vozi dalje; skozi prehod mimo kapnika »Slonova glava« pridemo v večji prostor. Jama se počasi zvišuje in postaja vedno lepša. Prispeli smo v dvorano, ki jo vodniki zaradi značilnega stropa imenujejo Zvrnjena ladja. Pot nas mimo ozkega prehoda, ki je vsekan v kapniški gozd, privede v naslednjo večjo dvorano, ta je 20 metrov široka in 13 metrov visoka. Temačen prostor z mogočnimi kapniškimi stebri spominja na srednjeveško dvorano. In res, ta del jame imenujejo Gotska dvorana. Na dnu so lepi stalagniti. V ilovici so našli raziskovalci kopico razmetanih kosti jamskega medveda in drugih že izumrlih živali. Morda sta se tod nekoč bojevala za obstanek jamski medved in človek.

Naše nadaljnje potovanje je polno presenečenj.

»Saj človek niti ne ve, kaj bi opazoval,« je tiho pripomnil moj sosed.

Ne da bi ga pogledal, sem mu šepnil:

»Res. Saj to so prave mojstrovine.«

Jamska železnica pa vozi dalje. Glej to je Plesna dvorana. 90 metrov pod zemeljskim površjem in od vhoda 300 metrov! Od tu se jama spet zožuje. Onstran ožine se odpre velik in čudovit svet, kjer s stropa visi polno ploščatih kapnikov. Vodniki imenujejo to dvorano Pralnico.

»Saj res. Kakor da bi bilo obešeno perilo,« sem na glas vzkliknil in pri tem veselo pogledal svojega soseda. Tedaj sem šele opazil, da z menoj potuje stari znanec. S komolcem sem ga dregnil pod rebra in mu očital:

»Le zakaj si vso pot tako skrivnostno molčal?«

»Seveda, kdo bi te le motil. Saj ves čas z tako vnemo zijaš«. Morda bi moj prijatelj še naprej govoril, da ni tudi njemu vzelo besede, ko je zagledal lepo oblikovane kapnike, ki vodniki imenujejo palme, alj pa kapnike — oglarska kopa. Čudovit je pogled na milijarde kristalov, ki se leskečejo v siju svetlobe na kapniških tvorbah. Glej Baldahin! Skozi razpoko je od nekdaj pronicala voda, ki je izločevala sigo samo na zunanji in zgornji strani stene, previsen del pa je ostal nezasigan. Siga je rasla kakor lesena goba iz stene, pod njo pa je ostal globok podmol, deloma zastrt s kapnikom, ki visi z zunanjega roba baldahina.

S prijateljem Bogdanom sva zavila na levo v Male jame. Pred najinimi očmi so mogočne kapniške skupine. Skoraj bi rekel, da sva zašla v začarani svet. Tu je eden biserov Postojnske jame. Rov se vrsti za rovom, dvorana za dvorano. Kapniški stebri so drug poleg drugega, s stropa visi množica stalaktitov in rov se končno razširi v tiho dvorano. Čudoviti so tu kapniški stebri. Pot naju je dalje peljala mimo ozkega rova v Kristalno dvorano, ki je vsa v sigastih prevlekah, s stropa pa vise dolgi, tanki kapniki. Kmalu sva prispela na križišče treh rovov. Levi rov naju je pripeljal v večji prostor z velikimi rdečkastimi kapniki. Tu je bazen z človeškimi ribicami. Za bazenom se pot polagoma dviga in širi in kmalu sva se znašla v Koncertni dvorani. To je ogromen prostor, kjer je prostora za 10.000 ljudi. Ob svečanih priložnostih so tu koncerti. Takrat, v popolni tišini večkrat slišimo akord, ki se vrača čist, z daljnjih, velikih prostorov.

Iz Koncertne dvorane je lep pogled pod Veliko goro. Velika gora je grič, visok 45 metrov. Tam, kjer je zdaj Velika gora, se je nekoč stikalo več jamskih rokavov. Sčasoma je postala jama previsoka, s stropa je začelo padati skalovje, vse do tedaj, dokler ni nastal današnji strop. Ves prostor je porasel s kapniki in nama se je dozdevalo, kakor da sva v okamenelem pragozdu. Pot se vzpenja vse više in više. In ko si na vrhu, se ti vtisne v spomin razgled na začarani pragozd. Na Veliki gori se srečaš z okamenelimi slapovi, golobi, papigo in še marsikom. Še enkrat sem za trenutek pogledal to lepoto, nato pa sva zavila navzdol do trinajst metrov dolgega Ruskega mostu. Zgradili so ga v prvi svetovni vojni ruski ujetniki. Na drugi strani pa se že začenjajo »Lepe jame.« Pot naju je vodila spet iz dvorane v dvorano, med belimi, rumenkastimi in rdečkastimi kapniki. Tu in tam vise s stropa prosojne cevčice, semi mladi kapniki. Stene so prevlečene s sigo. Tu je kapnik pri kapniku, eden je lepši od drugega, vsi pa blesketajo in bleščijo, da človek niti ne ve, kam bi obrnil oči. Nenadoma pa je vse te lepote konec. Slika se je popolnoma spremenila. Po umetnem predoru smo prišli v Črno in Pivko in jamo. Po tem rovu so prišli in se spet umaknili partizani, ko so v noči od 22. do 23. aprila leta 1944 zažgali bencin pri glavnem vhodu Postojnske jame.

Črna jama ima svoj naravni vhod sredi gozda. Na dnu 20 metrov globoke vdorne doline sva opazila široko in razmeroma nizko odprtino in to je bil vhod v to jamo. Odprtina je zdaj zaprta z železno ograjo in vrati. Tod so leta 1944 vdrli partizani, ko so zažgali bencin. S ploščadi se pot vzpenja rahlo navzgor. Kmalu smo na razpotju. Na desni strani je steza, ki pelje do izhoda in v stransko jamo, kjer v vodnih tolmunih živi človeška ribica.

Iz Črne jame sva kmalu prišla v Pivko jamo. Na levi strani sva zaslišala močan šum vode. Zdaj nisva več v podzemeljski opuščeni vodni strugi, kakor sta Postojnska ali Črna jama, ampak sva v aktivni vodni jami. Pot je speljana skozi kratke predore in galerije. Mirna jezera v večjih dvoranah so v podzemeljski tesni zamenjale šumeče brzice. Pot se vije tik ob divji reki in ko sva zavila okoli skalnatega nosu, sva pred seboj zagledala dnevno svetlobo. Še nekaj korakov in že sva bila sredi 60 metrov globokega prepada. Nad nama je košček modrega neba. Pod njim so strme stene, obrasle z mahom in praprotjem. Vhod v Pivko jamo (za naju je bil izhod) je, kakor pravijo jamarji, edinstveno okno na našem Krasu. Preden pa sva prišla iz jame, sva morala premagati 279 stopnic. Oba sva se pošteno oznojila in se spet prijetno počutila na »svežem zraku«.

No, in ko sva se oddahnila, sva se obsipavala z vprašanji: »Kako ti je všeč, kaj pa v Škocjanski jami si že bil, itd. itd. Najine globoke razprave je bilo kmalu konec. Z majhnim avtobusom in z ostalimi izletniki sva se odpeljala v pokrajinsko in turistično zanimivi kraj Predjamo. Ta vasica leži sedem in pol kilometra stran od Postojne, na vzhodnem robu globoke travnate doline (namaka jo potok Lokva), ki je na obeh straneh porasla s temnim gozdom, na koncu pa se dviga sto metrov visoka gola skalnata stena, pod katero izgine Lokva v podzemlje. Sredi stene je velikanska votlina, v njej pa je tik nad prepadom mogočen grad Predjama.

Znana je zgodba nekdanjega prebivalca tega gradu, Erazma Predjamskega. Tega roparskega kneza je leta 1484 v njegovem gnezdu oblegal Gašper Ravbar. Oblegovalci so že obupali. Prebivalci tega gradu so namreč v zasmeh svojim sovražnikom, spuščali iz trdnjave hrano, ki so jo verjetno po neki skrivni votlini dobivali iz Vipavske doline. Z zvijačo je uspelo Ravbarju, da je grad le po daljšem oblegaju osvojil. Taka je zgodba o tem graščaku. Resnica pa je drugačna. Erazem Predjamski je potem, ko je na dvoru Friderika ubil nekega plemiča, zbežal v svojo trdnjavo. Začel je ropati po okolici, zlasti trgovce, ki so iz Trsta in Italije hodili preko Postojne v Srednjo Evropo. Takrat je namreč začelo pojemati menjalno gospodarstvo, v rabo je prišel denar, plemstvo je začelo razkošno živeti in zato so še brezobzirneje začeli izkoriščati tlačane. Mani premožni plemiči pa so se začeli pečati z ropanjem. To je bil verjetno povod, da je Ravbar začel preganiati Erazma Predjamskega.

Današnji grad, čeprav so od njega ostali le skromni ostanki, nudi vsakemu, ki obišče ta kraj, marsikatero zanimivost. V skalni steni je cel labirint jam ki leže v več nadstropjih in se razprostirajo nad tri kilometre daleč v notranjost. Vse pa so delo Lokve, ki predstavlja svojo strugo vedno niže in niže in zdaj ponikne v najnižjo ležečo jamo pod gradom ob vznožju stene.

V gradu sva si ogledala zbirko kamenitega in koščenega orodja. Zbirka dokazuje, da je človek že nekdaj poznal ta skriti kotiček, ki mu je nudil v nepristopnih luknjah varno zavetje. Izkopavanja pa bodo prinesle še velika odkritja in še bolj osvetlila življenje naših prednikov.

Nace Borštnar

Pesem prijateljev prirode

Priroda nas kliče — studenec življenja
kot mati otroke, ki vsi smo njen plod.
Nikdàr ne usahne ji sila kipenja,
nikdàr ji ne mine bogastvo lepot.

Vsa svetla in lepa nam je domovina,
ko venci zeleni obraz ji krasè,
ko s snegom odeva se tiha krajina,
ko gora nas vabi na skalne vrhe.

Priroda je zdravje, mladost in sreča,
ki v njej se srcè nam napije moči,
in njena svoboda, široka žareča,
odpira vesele in jasne nam dni.

Živi naj priroda, živi naj svobôda,
prijatelji zvesti naj njeni živé,
sinovi in hčere slovenskega roda,
v tovarištvu močni, delovni živé.

F. R.

Ko so v začetku meseca aprila odprli v Postojni letošnjo sezono, so dali v promet nove akumulatorske lokomotive. Ob tej priložnosti je nekdo dejal, da so prejšnje bencinske lokomotive napravile ogromno škodo v Postojnski jami. Izpušni plini so namreč popolnoma uničili nekatere jamske živali. Postojnska jama pa slovi tudi zaradi teh živalic.

Najbolj znana predstavnica podzemeljskega živalskega sveta je človeška ribica ali močeril. Opisali so jo l. 1769, domačini pa so jo poznali že veliko prej.

Leta 1831 so v Postojnski jami odkrili jamskega hrošča. Po tem letu so začeli iz vseh koncev Evrope prihajati v Postojno zoologi. V Postojnski jami so našli prve slepe pajke, škorpijone, rakce, stonoge.

Človeška ribica spada k repatim krkonom. Najbližje sorodnike ima v Ameriki. Zaradi bivanja v večni temi, so ji oči popolnoma okrnele. Svetlobo pa čuti s kožo po vsem telesu. Človeška ribica diha v vodi s škrgami, v plitvinah pa s pljuči. V topli vodi nad 15 stopinj Celzija leže jajčeca, v mrzli vodi pod 15 stopinj Celzija pa skoti enega do dva živa mladiča. Hrani se z raki in drugimi živalmi, ki žive v podzemeljskih tokovih.

Med jamskimi raki je najpogostejša jamska postranica. Živi v ilovnatih mlakah in je popolnoma slepa.

V jamah živijo še slepi ščipalci in hrošči.

Jamski mrhar je prvi jamski hrošč, ki ga je leta 1831 opisal prirodoslovec Fran Schmidt iz Šiške. (Ima napihnjen zadek, ozek vrat, dolge noge in tipalnice.)

Iz jam poznamo še en in pol do dva milimetra velike polže. Vse te živalice so prilagojene jamskemu življenju. Večinoma so bele ali svetlorjave barve, so slepe, imajo dolge noge in tipalnice, večinoma živijo samo v naših jamah in so zelo privlačne za zoologe.

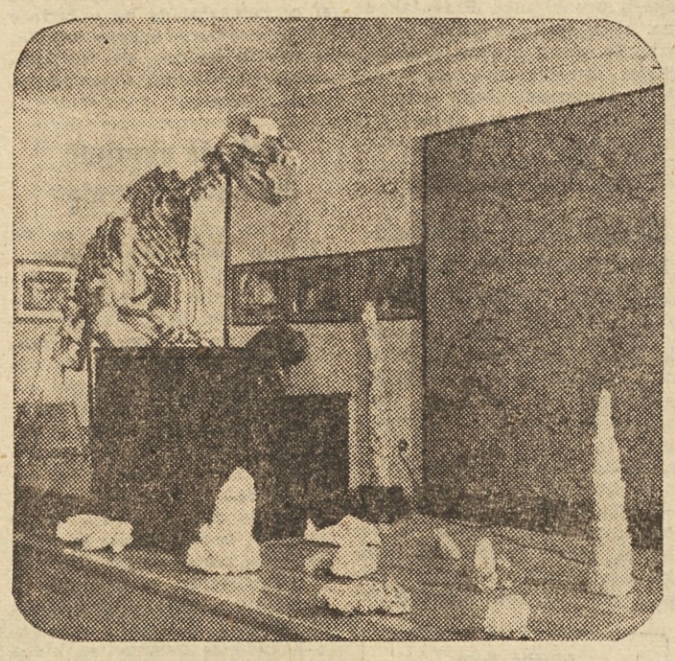

Na sliki: Okostje jamskega medveda

POL KILOGRAMA
SUROVEGA MASLA

Danes bo leto dni ,odkar je moj ubogi stric odšel na oni svet... In če bi bil prepričan, da je kak bralec pripravljen deliti z mano bolečino zaradi prezgodnje izgube, bi bil zelo zadovoljen. Prezgodnje toliko bolj, ker je bil stric spoštovana osebnost, eden tistih, o katerih vsi pravijo: »Napravil je sijajno kariero, živel je blesteče življenje in prav tak je bil tudi njegov konec!...«

Ne morem si kaj, da ne bi pomislil na ono mesto v evangeliju, kjer stoji: »Umrl je mirne smrti, brez bolečin in brez sramu.«

Bil je dober možak: ampak, saj veste, zgodilo se je, da je prišel navzkriž z novo oblastjo. Pravzaprav je oblast prišla navzkriž z njim: nosil je zlate zobe in naškrobljen ovratnik. Preveč malomeščana je bilo v njem, pa so ga obesili. Niti ustrelili ga niso, kar obesili so ga, razumete! Zamišljen in potrt se ga spominjam in si mislim, da bi bilo primerno na tem mestu citirati kako mesto iz njegovega dostojnega življenja. To je bil možak, ki je začel svojo birokratsko kariero pri blagajniškem okencu neke državne ustanove, zaključil pa, obešen na vrvi.

V mladih letih sem bil precej vihrav in nemiren, pa sem lepega dne oblekel suknjič, odšel k stricu, mu pogledal naravnost v oči in dejal:

»Ti si lump!«

Dvignil je glavo iznad papirjev, popravil si je očala na sedlo nosa in popolnoma mirno odgovoril:

»Lahko bi ti prisolil par svečanih klofut, vendar bom rajši poslušal tvoje razloge. Klofute pridejo na vrsto takoj potem, morda bolj močne in bolj skrbno primazane.«

»Včeraj si kupil hišo, za katero si plačal nič manj kot petindvajset tisoč rubljev!«

»In? Mar bi te bil moral vprašati za dovoljenje?«

»Kakšno dovoljenje! Spomni se, da si mi pred desetimi leti sam pripovedoval, kako si začel službo brez solda v žepu.«

»Dobro, in potem?...«

»Zdaj imaš tisoč pet sto rubljev letne plače, kar znaša pomnoženo z deset petnajst tisoč rubljev. V tem desetletju si porabil približno osem tisoč rubljev in ostati bi ti jih moralo še sedem tisoč, če seveda ni matematika le vulgarna izmišljotina. In, če se to, kar trdim, sklada z resnico, mi lahko poveš, od kod imaš ostalih osemnajst tisoč rubljev?«

V stričevih očeh sta se pojavila dva vesela klicaja. Vzel je knjigo računov z mize in me narahlo udaril z njo po hrbtu:

»O ti prostodušni bedak! Tvoja matematika je čenča! Takoj ti bom to dokazal s primerom: stopi v trgovino in kupi pol kilograma surovega masla...«

»Storjeno...«

»Daj maslo tistemu, ki stoji prvi v vrsti, pa mu reci, naj ga da onemu, ki stoji za njim, in tako naprej do konca vrste...«

»V redu, in potem?«

»Odgovori zdaj in ne vprašuj. Kaj boš našel v rokah tistega, ki bo stal zadnji v vrsti?«

»Pol kilograma surovega masla.«

Stric je poskočil, kot da bi me hotel ugrizniti, in zavpil na na vse grlo:

»Tepec, pol kilograma surovega masla! Od česa pa bodo, potemtakem, umazane roke ljudi, ki so si ga podajali?«

»Od masla, stric!«

»No, zdaj lahko razumes, kje je izvor moje nove hišice. Jaz sem poštenjak, ampak tudi denar je podoben surovemu maslu...«

Pa boste rekli, da moj stric ni bil brihten? Še preden je svet poznal Einsteina, mu je uspelo predelati zakone matematike.

Naj torej počiva v miru, blagi mož!

(Napisal Arkadij Averčenko; prevedel Alojz Stradjot.)

OLAJŠAVE ZA POČITNIŠKE DOMOVE
ki jih upravijajo družbene organizacije

Za zaposlene, zlasti tiste iz večjih podjetij, je omogočeno letovanje v svojih domovih predvsem zaradi primerne cene. V Jugoslaviji je precejšnje število domov podjetij in družbenih organizacij, ki imajo skupaj že okoli 25.000 postelj. O teh domovih je ugotovil predsednik Turistične zveze Jugoslavije tovariš Marijan Brecelj, da so pač privlačni zato, ker so poceni. Pravi, da je treba domove družbenih organizacij popolnoma izvzeti iz sistema, ki ga uporabljamo v gospodarstvu ter jih kot osebno in prostovoljno dejavnost prepustiti samim organizacijam.

Z namenom, da bi mogli zaposleni letovati v teh domovih čim cenejše, je lani (Uradni list 30-50) izšel tudi Odlok Zveznega izvršnega sveta, ki določa olajšave za poslovanje domov, ki so jih **ustanovile družbene organizacije**, ter za počitniške domove gospodarskih organizacij, ki so jih te **izročile sindikalnim organizacijam**, ter so namenjeni zaposlenim članom teh podjetij ter njihovim družinskim članom.

Olajšave so v tem, da določi stopnjo amortizacije osnovnih sredstev družbena organizacija v sporazumu z okrajnim ljudskim odborom. Zatem, domovi ne plačujejo obresti od osnovnih sredstev, nobene članarine za zbornico ter prispevka za kadre. Od storitev, ki jih počitniški dom nudi gostom, se ne plača občinski prometni davek. V ceno ne smejo vkalkulirati dobička, kolikor pa ga ustvarijo, se ta uporabi v naslednjem letu za izboljšanje oziroma pocenitev storitev počitniškega doma.

Kakor smo navedli, veljajo olajšave le za domove (in tudi za campinge), ki jih imajo sindikalne oziroma druge družbene organizacije. Zato priporočamo, da v tistih primerih, kjer še imajo podjetja domove, le-te izročijo v upravljanje sindikalni organizaciji oziroma odboru prijateljev prirode, ki deluje v okviru sindikalne organizacije. S tem bo omogočeno še cenejše letovanje za zaposlene in njihove družinske člane. V pravilih počitniškega doma pa lahko tudi določijo, da more dom sprejemati tudi druge osebe. To pride v poštev pri morebitni izmenjavi gostov; dogaja se namreč, da nekateri člani že nekaj let zaporedoma letujejo v domu svojega kolektiva.

STARŠI PRED PROBLEMOM:

FILM IN OTROK

Sloviti francoski filmski režiser in mislec René Clair je povedal zanimivo misel: »V našem času je edino publika gospodar usode filma, ki ga prikazujeto. Zapomniti pa si moramo, da je ta vsemogočna oblast lahko prav tako škodljiva za film kot za publiko samo.« Naj se ustavim predvsem ob misli na tisto »vsemogočno oblast«, ki je »lahko škodljiva prav tako za film kot za publiko samo«, kajti tudi po posvetovanju v Novem Sadu o problemih vpliva filma na mladino, imam vtis, da o tem premalo ukrepamo.

Številna raziskovanja o starostnem sestavu filmskega občinstva (žal za našo stvarnost zaenkrat nimamo nobenih podatkov v številkah niti še v odstotkih) v različnih evropskih deželah so dala pobudo, ki v glavnem — morebiti z malenkostnimi nihanji — velja tudi za našo sredino, ki je posebno važna za problem, katerega čas vedno močneje postavlja pred nas. Starostni sestav filmskega občinstva, ki hodi redno vsaj enkrat ali celo večkrat v tednu v kinematografe, kaže približno takšno sliko (v odstotkih od celotnega prebivalstva, ki so ga v zelo visokem številu anketirali v različnih deželah):

v starosti od 4.—14. leta	44%
v starosti od 14.—17. leta	79%
v starosti od 18.—40. leta	43%
v starosti od 41.—45. leta	27%
v starosti od 46.—65. leta	17%
v starosti nad 60 let	5%

Če bi osvetlili najbolj zanimiva starostna obdobja, ki morajo zanimati posebno starše in vzgojitelje z neko drugo statistiko, bomo dobili takšnole sliko (zopet za vsaj enkratni ali večkratni obisk filmske predstave v tednu):

v starosti od 0 — 4 let	13%
v starosti od 5 — 9 let	49%
v starosti od 10 — 16 let	65%
v starosti od 17 — 19 let	69%
v starosti od 20 — 29 let	57%

Starostna krivulja kinoobiskovalcev torej strmo narašča do 19. leta starosti. Sklep je torej jasen: mladina sestavlja pretežno večino filmskih gledalcev. Resnica, s katero smo se sicer sporazumeli — toda samo sporazumeli.

Kaj išče mladina v filmih, je drugo vprašanje, ob katerem se kaže ustaviti. **Predvsem okno v svet, okno v svet odraslih.** Mladina zahteva od filma resničnost, odklanja pa v njem beg od življenja. Zaradi tega mlad človek najraje gleda dinamične filme: kriminalke, kavbojke, filme z živahnim in razgibanim dejanjem. Pri roki imam zanimivo statistiko, ki se v glavnem sklada s poskusi, ki jih je izvedla pred posvetovanjem v Novem Sadu komisija »Film i dete«:

Dečki v starosti od 10. do 15. leta gledajo najraje: kavbojke, kriminalke, komedije, fantastične filme, psevdozgodovinske filme, glasbene filme;

Deklice v istem starostnem obdobju si izbirajo najraje: glasbene filme, kavbojke, fantastične filme, ljubezenske filme, policijske in kriminalne filme, filmske pravljice, komedije, psevdozgodovinske filme.

V teh filmih mladina po svojem odnosu do filma najde »življenjsko resničnost« — a nam vsem je znano, da so to vzgojno, etično, idejno in moralno navadno najbolj problematični filmi. Ne samo to — vemo, da so to filmi, ki so po svojem žanru in značaju najbolj impresivni in da ob njih prihaja najpogosteje, a tudi najlaže do istovetenja mladega gledalca z junaki takšnih filmov.

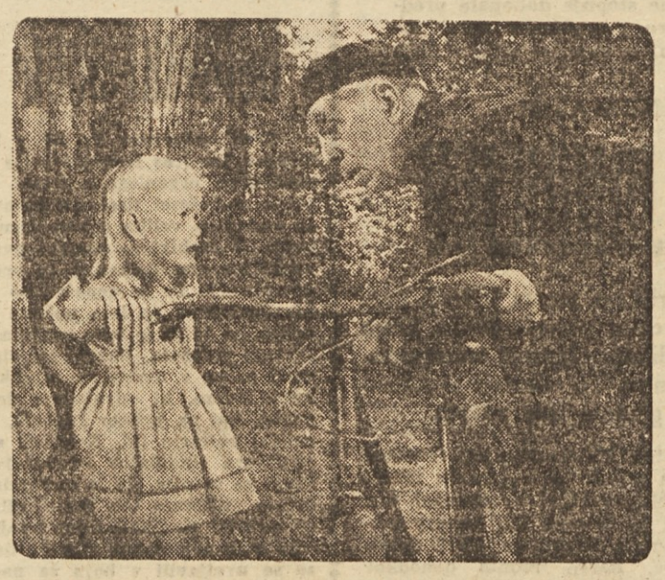

Se spominjate tega prizora? Iz nepozabnega francoskega filma »Prepovedane igre« je! Pravi biser med množico plehkih filmov, ki smo jih videli tedaj in pred tem. Pravkar so ga predvajali v filmskem gledališču Ljudske univerze v Ljubljani, ki je poleg mladinskega kina LM edina ustanova, ki resno skrbi za filmsko vzgojo gledalcev, predvsem mladine. Naj zapišemo še to: najboljše sredstvo za filmsko vzgojo so dobri filmi. Če ne zanima to naše nakupovalce filmov, so morajo tega zavedati poleg šole prav tisk in radio, ki bi naj popularizirali predvsem dobre filme. Oni drugi, »komercialni« imajo tako in tako tudi dovolj komercialne reklame.

Toda to še ni vse. Poizkusi med našo mladino, pa tudi med mladino v drugih deželah so dokazala, da je med mladimi obiskovalci kinematografov večinoma takšna mladina, ki je prepuščena vplivu filma brez kakršnega vodstva, da se torej o filmu, ki ga gleda, ne pogovori niti pred predstavo pa tudi po njej ne niti s svojimi starši, niti z vzgojitelji v šoli. In tu leži — po mojem mnenju — bistvo problema. Film deluje na našo mladino kot slepa stihija in predaleč bi nas vodilo, če bi se hoteli ustaviti ob analizi teh vplivov.

Ko govorimo o filmski vzgoji mladine — menim, da nujnosti te vzgoje ni treba utemeljevati — imamo pred seboj nekakšen trikotnik. Osnovnico tega trikotnika predstavlja naša mladinska publika, obe kateti pa dom in šola. Želeli bi iskreno, da bi bil ta trikotnik vsaj enakokrak in da bi bil vpliv obeh krakov na osnovnico vedno močnejši. Toda, dokler ne bomo uvedli v naše šole pouka o filmu, dokler naši otroci ne bodo dobili v okviru obveznega šolskega učnega načrta osnovnega pouka o filmu, bo moral biti brez dvoma krak, ki predstavlja dom, družino, starše, starejše brate in sestre — bolj poudarjen.

Žal, položaj je danes takšen, da mladina sliši morebiti kakšno malenkost o filmu v šolskem pouku — in to čisto slučajno, brez načrta — medtem ko je na filmskem področju pozitivni kontakt med starši in mladino še bolj minimalen. Popolnoma se zavedam, da filmska vzgoja v družini ni lahko delo in da se na vsem lepem znajdemo pred problemom, v kolikor so starši sploh pri nas sposobni svojega otroka filmsko vzgajati, mu nuditi trdne in solidne temelje filmske kulture.

In vendar bo treba nekaj storiti, da tudi na tem važnem področju stopimo korak naprej. Če se omejimo samo na problem naših družin in naših staršev, o katerih nisem samo jaz osebno, temveč to misel potrjuje tudi filmsko — vzgojno delo v drugih deželah, mnenja, da morajo v filmski vzgoji mladine odigrati zelo važno vlogo, potem se znajdemo najprej pred problemom vzgoje naših staršev za takšne naloge, za takšno vzgojno delo v družini. Če smo doslej v izobraževanju in vzgoji staršev skoraj popolnoma opuščali področje filma, potem naj opozorim na nujnost, da tudi film vključimo v vzgojo staršev. Šole za starše in druge oblike dela s starši morajo posredovati njim, od katerih pričakujemo, da bodo pomagali naši mladini zastaviti trden in zanesljiv korak v srečanje s filmom, umetnostjo XX. stoletja, o kateri je že Lenin dejal, da je za socializem najvažnejša izmed vseh umetnosti.

Kaj pričakujemo od filmske vzgoje, ki jo naj družina nudi otroku, mladini? Zelo malo, a hkrati izredno mnogo! Pričakujemo namreč, da bi starši vodili računa o filmih, ki jih gledajo njihovi otroci in da bi jim ob repertoarju v naših kinematografih pomagali oblikovati odnos do filma, jim privzgajati zdrav okus za film in tako postavljati prve, a trdne temelje filmski kulturi med našo mladino. To je resda zelo malo na prvi pogled, toda izredno mnogo v situaciji, s kakršno se srečujemo pri nas. Takšne naloge moreta namreč izpolniti le tisti otje in mati, ki imata kolikor toliko solidno osebno filmsko kulturo. Filmska kultura pa je pri nas na splošno na zelo šibkih nogah in šele v povojih. Da, od staršev pričakujemo, zelo mnogo! Tisto mnogo namreč ni samo v usvajanju osebne filmske kulture, temveč najpreje v izpremembi njihovega odnosa do filma. Gre trenutno sedaj res predvsem za prevzgojo staršev, za napor, ki so ga kljub vsakodnevnim skrbem dolžni prevzeti na svoja ramena zaradi zdravja rodu, ki iz njihovega okrilja stopa v življenje jutrišnjega dne. Bela Balazs, eden največjih teoretikov in estetov filmske umetnosti, je v svojem odličnem delu o filmski kulturi zapisal neizprosno resnico: **»Duhovno zdravje ljudstva je odvisno od stopnje filmske kulture, ki jo moremo doseči!«** Skoraj neumljivo je, da se tako malo zavedamo nevarnosti in neodgovornosti naše filmske neizobraženosti. To je tembolj usodno, ker je namreč film edina veja umetnosti, ki se je porodila v buržuazno-kapitalističnem obdobju. Korenine vseh drugih vej umetniškega ustvarjanja segajo v predkapitalistična obdobja in zaradi tega bolj ali manj nosijo v sebi sledove oblik, ki so bile ustvarjene v obdobjih starih ideologij. Film je resda nekako použil v svojem razvoju pridobitve vseh »starih umetnosti«, toda kot novi fenomen umetniškega ustvarjanja je krepko zakoreninjen v buržoazno-kapitalistični miselnosti. Ker torej nosi film v sebi vsaj vsedline te miselnosti, je za socialistično družbo tembolj važno, kako s skrbno zgrajeno in postavljeno filmsko kulturo širokih plasti ljudi prebuditi in trdno fiksirati v ljudeh posebno pa še v mladini, sposobnost abstrahirati vsedline miselnosti sistema, v katerem se je film porajal, oblikoval svojo podobo in je v svojem velikem delu še danes v njej zakoreninjen. Če pogledamo na filmsko vzgojno delo nasploh, posebno pa še na ono, ki ga naj opravijo naši starši, iz tega vidika potem se šele zavemo težavnosti naloge, ki stojijo neizprosno pred nami.

Vitko Musek

FRAN TRATNIK: HREPENENJE PO SVETLOBI

V sredo 10. aprila je umrl v svojem šestinsedemdesetem letu poslednji sodobnik naših impresionistov, slikar Fran Tratnik. Njegova umetnost, iskrena, čista in neposredna bo živela naprej in vedno znova pretresala gledalca. Skozi življenje je hodil z odprtimi očmi.

Delo Frana Tratnika ima v zgodovini slovenskega slikarstva važno vlogo. Njegovi Slepci spadajo med višek slovenskega slikarstva novejšega časa. Bil je risar velikega formata. S svojo linijo je izdajal svoja najgloblja čustva. Prvi je bil, ki je vsebinsko in snovno uveljavil socialno tematiko pri nas. Ustvaril nam je bogat zaklad risb in slik, ki vse zvesto spremljajo življenje. V umetnosti je bil vseskozi pošten. Šele ko je povsem obvladal risbo, se je začel obširneje baviti tudi s slikarstvom. Jakopičeve barve so vplivale tudi na Tratnika, ki se je zato mnogokrat močno približal impresionizmu. Njegove slike lahko smatramo kot most od impresionizma k povojnemu ekspresionizmu — k duhovno poglobljenemu umetniškemu ustvarjanju.

Fran Tratnik se je rodil 11. junija 1881. leta v Potoku v Zgornji Savinjski dolini. Učil se je najprej pri domačem slikarju Gosarju, potem pa je odšel na študij v Prago in bil z osemnajstimi leti eden najmlajših gojencev slikarske akademije. Potem je odšel na Dunaj, na münchensko akademijo, pa zopet v Prago. Skupaj s Kaethe Kolwitzevo in Picassom je sodeloval pri dunajskem in pri mnogih inozemskih satiričnih listih. Šele kot zrel mož in zrel umetnik se je vrnil k svojemu narodu. 1904. leta je imel prvo razstavo v Ljubljani. Pozneje je razstavljal po svetu, od Pariza do Londona in Rima.

Videl je bedo, izkoriščevalske družbe, trdo življenje proletarca, borbo za obstanek, hrepenenje po svetlobi. Zato je bil Tratnik naš in zato je njegova umetnost naša.

Oton Župančič:

PRVA POMLAD

Ej, mačice! Kdaj pa ste splezale,
tak naglo na vrbinje?
Ni dolgo še, kar v inje
zavite so veje iztezale
se v mraz.

Pa kdaj si, glog, si cvetje nabral?
Kot iz snežink posneto
je v bele čipke speto —
kaj res že kučmo z glave dal
je čas?

Pa, deklice, kaj je dehnilo v vas?
kaj vam oči je vnelo,
kaj v nedrih vam vzbrstelo?
— Pst! To se ne pove pri nas
v obraz.

O DELU SVOBODE TONETA ČUFARJA NA JESENICAH

NA NOVIH POTEH

Novi upravni odbor DPD Svobode na Jesenicah je poln dobre volje in prizadevnosti, da izboljša delovanje vseh osmih odsekov Svobode na Jesenicah. Uredili in pomladili so svoje vrste. Toda kljub izredno velikemu prizadevanju vseh članov, jim še ni uspelo pomnožiti vrste kulturnih delavcev v tem našem velikem delavskem centru.

Da bi delovnim ljudem uspešneje posredovali lepote in bogastvo partizanske, umetne in narodne pesmi, da bi bilo na Jesenicah še več lepih gledaliških in lutkovnih večerov, da bi bilo delo v društvih upodabljajočih umetnikov boljše in da bi zabavni orkester resnično prispeval k razvedrilu, se je vršil preteklo soboto na Jesenicah delovni sestanek vseh članov Svobode. V uvodnih mislih je predsednik tovariš Jože Varl podčrtal veliko prizadevnost vseh članov. Opozoril pa je, da čas in razmere, predvsem pa položaj delovnih ljudi zahteva, da pristopijo k novim, boljšim oblikam dela. Oblike, ki so bile primerne včasih, zlasti v čitalniškem obdobju ne odgovarjajo več. Danes imajo naši delovni ljudje svoje časopise, radio — film, smo pred neposredno uvedbo televizije. Po uvodnih besedah se je razvila zelo zanimiva razprava, v kateri so ugotovili, da morajo razširiti svojo dejavnost tako, da bodo zajeli v svoje vrste vse širši krog delovnih ljudi Jesenic, kajti dosedanjih 300 članov je prav gotovo mnogo premalo za tako velik industrijski center. Zlasti v odseke DPD Svobode mora priti v bližnji bodočnosti več mladih delavcev in delavk, kot doslej.

Na delovnem posvetu so člani jeseniške Svobode določili tudi vsebino programov za bližnje praznike. Odseki Svobode Jesenice bodo pripravili najboljši program za proslavo delavskega praznika — prvi maj. Za praznik mladosti, pa bo na Jesenicah vsakoletni mladinski festival. Prireditve se bodo vrstile od 19. do 26. maja. Višek dejavnosti pa bo letos v Tednu kulture in prosvete, ki se bo vršil na Jesenicah v času od 10. do 14. julija, ko se bodo jeseniški kovinarji spominjali petnajstletnice smrti delavca, revolucionarja, pesnika in pisatelja Toneta Čufarja.

Kulturno-prosvetni delavci na Jesenicah so se odločili, da posredujejo delovnim ljudem čim več kulturnega razvedrila, strokovno in politično-ideološkega znanja in izobrazbe. Že do sedaj so posebno s svojo izobraževalno sekcijo in Ljudsko univerzo storili velik, odločen in uspešen korak naprej. — Dobro predavanje za starše — vse za vse — in tiste, ki so namenjeni sindikalnim, mladinskim in političnim aktivistom ter članom organom samoupravljanja, dosegajo lep uspeh in privabljajo vedno večji krog zadovoljnih in hvaležnih poslušalcev. -ž-

Dobro je, da veš

Möderndorfer Vinko: Koroške pripovedke. Ljubljana, Mladinska knjiga 1957, str. 182. V knjigi je zbrano, iz pisane zakladnice naših pripovedk in pravljic, vse najboljše, kar še dandanašnji živi kot vsebinsko zaokroženo pripovedovanje in kar velja kot ljudska književnost.

Debreczeni Jozsef: Prvi polčas. Ljubljana, Mladinska knjiga 1956, str. 162. Madžarski pisatelj po rodu Vojvodinčan, nam s preprosto besedo razodene delavčevo bedo, njegov neusmiljeni boj za trdo skorjo kruha med obema vojnama. V tem okolju doživi glavni junak nižješolec Tomi, svoj življenjski »polčas«. Po veselih in burnih doživljajih zraste iz dečka zrel mladenič, ki pogleda življenju pogumno v obraz.

Kisch Egon Erwin: Sajam senzacija. Zagreb, NIP 1956, str. 346. Veliki svetovni reporter, ki je ves svoj talent posvetil zmagi socialne pravičnosti, nam v tem delu prikaže mladostno dobo v rojstnem mestu Pragi, opisuje intrige, afere in škandale v najvišjih krogih stare Donavske monarhije.

Frank Anne: Dnevnik iz skrivališča. Ljubljana, Mladinska knjiga 1957, str. 239. Dnevnik preganjane židovske holandske 14-letne deklice je najbolj znana knjiga iz druge svetovne vojne. Doslej je izšla že v 20 jezikih, je dramatizirana in istočasno prirejena za film, ki že polni kino dvorane po Evropi.

Wassermann Jakob: Krištof Kolumb. Ljubljana, Mladinska knjiga 1957, str. 188. Knjiga opisuje lik moža, ki hoče najti nov svet, njegova potovanja, predvsem nam pa govori o odnosu novih gospodarjev Amerike do tamkajšnjega prebivalstva.

Seliškar Tone: Vesele in žalostne o mulah. Ljubljana, Mladinska knjiga 1957, str. 128. To je izbor muljih zgodb iz Liščkov in Mul. Partizanskim mulam je pisatelj postavil svojevrsten spomenik. Sam pravi: »Od vseh mladinskih del so mi Mule najbolj pri srcu.« Tako mislijo tudi otroci.

PETROVIĆ Ranko: Posle policiskog časa. Beograd, RAD 1957, str. 327 — Zanimiva zgodba ilegalnega življenja in borbe v okupiranem Beogradu.

V galeriji Doma Jugoslovanske armade v Beogradu je te dni razstava našega prerano umrlega slikarja in publicista — partizana Nikolaja Pirnata (1903—1948). Nikolaj Pirnat spada v tisti krog umetnikov, ki so tenko prisluhnili času. Z vso ostrostjo je bičal izkoriščevalske razmere bivše Jugoslavije in se z vso odločnostjo postavil ob stran ljudstva v njegovih najtežjih časih borbe za svobodo. Želeli bi, da bi njegovo razstavo videli tudi v Ljubljani in drugih delavskih središčih.

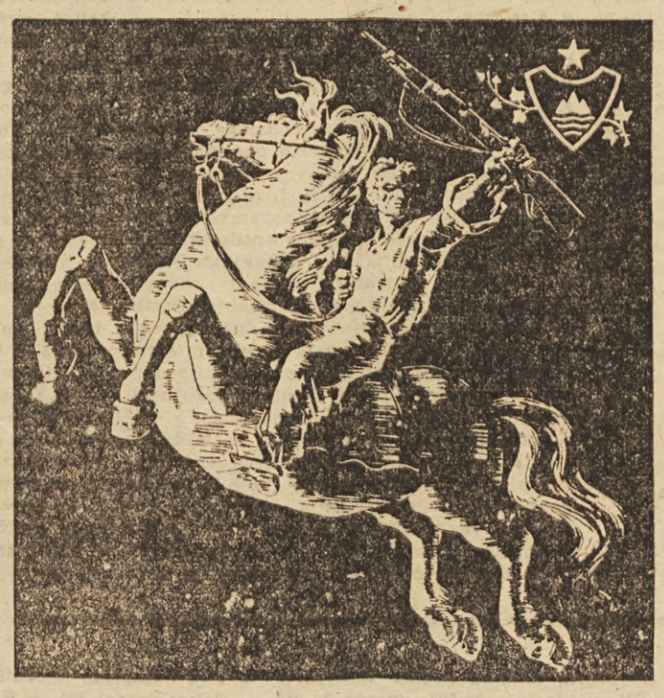

Z naših platen

Bosonoga grofica. Temu filmu bi lahko rekli, da je »roman v slikah«, kajti scenarij je napisan bolj po principih romana kot filma, kar gledalca, neukega angleščine, toliko moti, da stežka sledi prizorom na platnu. Film vsebinsko ne sodi med kake umetniške stvaritve. Pač pa je lahko primer, kako se da iz vsebinsko slabega scenarija narediti povprečno dober film. To je predvsem zasluga odlične režije mojstra konverzacijskih filmov Mankiewicza. Opozoriti moramo tudi na dovršeno igro pokojnega Humphreja Bogarta in Ave Gardner, ki sta s soigralci pripomogla ustvariti film, ki ga ne gre zamuditi.

V znamenju Venere je film, ki kljub nekakšnemu kompromisu med neorealizmom in komercialnim filmom, dosega raven solidne komedije. Vse v njem je tipično italijansko — od zgodbe, ki je mestoma parodija na italijansko lahkovernost, pa do prefinjene in duhovite igre, ki je dala filmu tako značilen južnjaški kolorit. Gledalec se bo ob tem filmu dve uri prijetno zabaval, ljubitelji filma pa se bodo ob njem navduševali nad nedosegljivim De Sicom in nad povprečno Sophio Loren. K. J.

Obsojeni: je ameriška, ne najbolj posrečena, zmes kriminalke in psihološke drame. Problem je sicer zanimiv, toda nedodelan: človek, ki ga je družba obsodila na odvzem svobode, naj bi ostal lojalen do družbe, od katere pa je odvojen in nima do nje nobenih pravic. Pri reševanju tega problema pa ostaja film le na zunanjih efektih. Liki, ki so preveč črnobeli, neizdelani in psihološko nepreprič ljivi, tudi igralsko ne dosezajo nobenih višin. Zato puščajo gledalca praznega in ga mestoma tudi dolgočasijo.

MOZAIK

● Federacija francoskih socialističnih študentov je obsodila vladne represalije v Alžiru in zahtevala, naj se vlada takoj začne pogajati z voditelji Nacionalno - osvobodilne fronte o ustavitvi sovražnosti.

● Indonezijska sindikalna federacija Sobsi zahteva, naj vojaški komandanti, ki so se v Južni Sumatri uprli osrednji vladi, takoj spuste iz zapora sedem sindikalnih voditeljev. Uporniški komandanti so zaprli sindikalne voditelje zato, ker so napovedali enodnevno stavko.

● Argentinska policija je pred dnevi zaprla prostore 56 krajevnih organizacij Komunistične partije in aretirala 360 komunistov. Med aretiranimi so bili tudi trije južnoameriški komunistični prvaki: bivši čilski senator in pesnik Pablo Neruda, vodja Komunistične partije Argentine Rudolf Alforo in direktor naprednega tednika »Propositos« Leonid Barlet, ki pa jih je policija čez dva dni spustila na svobodo.

● V Bukarešto je prispela delegacija Centralnega komiteja Komunistične partije Francije, ki se bo s predstavniki Romunske delavske partije razgovarjala o problemih mednarodnega delavskega gibanja in o sodelovanju med francoskimi in romunskimi komunisti. V zadnjih mesecih so delegacije Komunistične partije Francije obiskale Sovjetsko zvezo, Češkoslovaško, Poljsko, Jugoslavijo in Bolgarijo.

● Madžarski list »Nepkarat« piše o izkušnjah iz minulosti in trdi, da bodo te izkušnje pomagale sindikatom, da ne bodo znova napravili napake in »samo mehanično sodelovali v proizvodnji ter se ne zanimali za koristi proizvajalcev«. List pripominja, da si sindikati že sedaj prizadevajo, da bi si zagotovili vpliv in pravico odločanja o sistemu nagrajevanja in povečanju kupne moči delavcev.

● Voditelji francoske Generalne konfederacije dela, katoliških in avtonomnih sindikatov so sklenili, da bodo skupno organizirali veliko dvodnevno stavko francoskih železničarjev v znak protesta proti negativnemu stališču vlade do zvišanja mezd železniških delavcev. Stavka, ki se je začela 17. aprila, je močno razširila mezdno gibanje francoskih delavcev. V petek je v Franciji stavkalo 50.000 kovinarjev in rudarjev Loire in Rhone, v soboto pa je začelo stavkati 30.000 kovinarjev Lilleja in Havreja. Stavke so napovedali tudi rudarji vzhodnih pokrajin Francije. Vsi stavkajoči zahtevajo višje mezde.

● V Buenos Airesu stavka 60.000 delavcev mesne industrije. Vlada je opozorila sindikate, da bo s silo preprečila splošno stavko proti podražitvi življenjskih potrebščin, ki so jo napovedali sindikalni voditelji.

● Pri volitvah v delavsko komisijo tovarne Fiat v Torinu so demokrščanski sindikati dobili 50% glasov, socialnodemokratski sindikati 28,5%, Generalna konfederacija dela (komunisti in socialisti) pa 21,5%. Volitev se je udeležilo 60.000 delavcev. Generalna konfederacija je izgubila kakih 4.000 glasov predvsem zato, ker se je preveč posvetila politiki in je zapostavljala boj za gospodarske in socialne koristi delavcev.

● V minulem tednu je v Grčiji stavkalo 5.500 profesorjev srednjih in srednjih strokovnih šol. Stavko so napovedali v znak protesta proti »zapostavljanju profesorjev in srednješolskega pouka s strani države«. Zaprtih je bilo 450 gimnazij in srednjih strokovnih šol.

● V Peking je prispela delegacija japonske socialistične stranke, ki bo ostala na Kitajskem dva tedna. Delegacija japonskih socialistov bo na Kitajskem raziskala možnosti za tesnejše sodelovanje med kitajskimi komunisti in japonskimi socialisti in za navezavo diplomatskih stikov med Japonsko in Kitajsko.

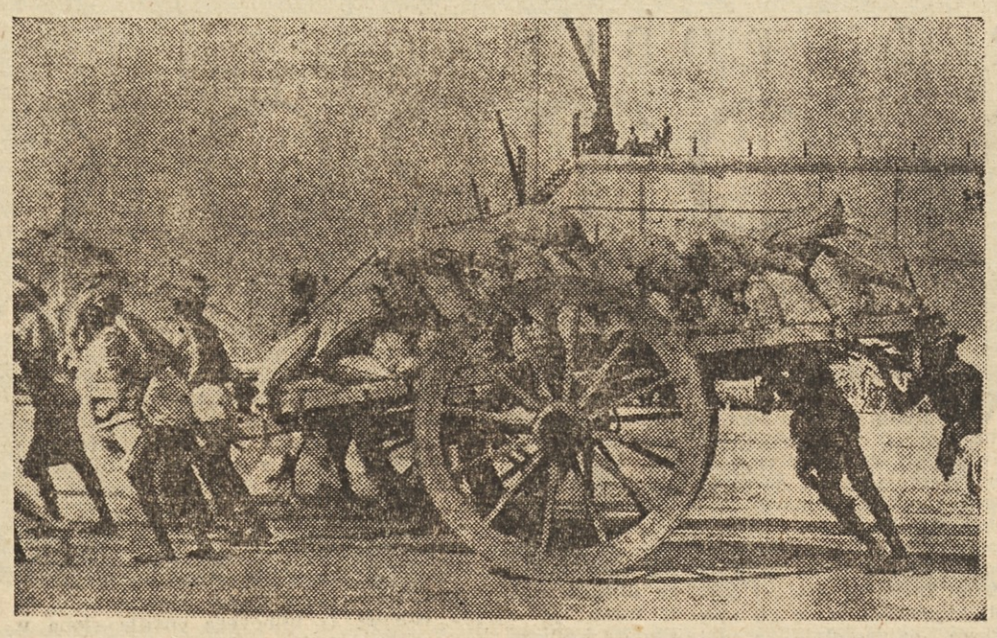

Velike razlike med gospodarsko razvitimi in nerazvitimi področji so eden glavnih problemov sodobnega sveta. Južna in Jugovzhodna Azija, kjer živi 55 % človeštva, dobi komaj 10 % svetovnega dohodka, medtem ko prigrabi Amerika s 7 % prebivalstva 42 % svetovnega dohodka. Razvite dežele, ki so se do svoje razvojne stopnje dokopale predvsem s skrajnim izkoriščanjem nerazvitih, so dolžne, da podpro gospodarski vzpon zaostalih dežela in pomagajo odpravljati ogromne razlike, ki ločujejo svet. — Delo v Aziji

NEKAJ JE GNILEGA V AMERIŠKIH SINDIKATIH

AFERA SINDIKALNIH MILIJONARJEV

Posebna komisija ameriškega senata je sredi preteklega meseca odkrila velike poneverbe in krajo sindikalnega denarja v sindikatu cestnega transporta, ki ima poldrug milijon članov. To odkritje je zadalo ameriškemu sindikalnemu gibanju hud udarec.

Predsednik sindikata cestnega transporta, v katerega so včlanjeni šoferji kamionov in nekateri drugi transportni delavci, je Dave Beck, podpredsednika pa sta James Hoffa in Frank Brewster. Vsi trije so obtoženi, da so si s poneverbami, krajo in korupcijo prisvojili ogromne vsote sindikalnega denarja.

Beckov sindikat je eden najpomembnejših ameriških sindikatov. V ZDA odpade na prevoz s kamioni nad 35 odstotkov vsega blagovnega prometa. Če šoferji začno stavkati, ostane industrija brez surovin. To dejstvo so izkoristili sindikalni voditelji, utrdili svojo organizacijo in uspeli občutno zvišati mezde šoferjev. Privilegiran položaj je omogočil sindikatu cestnega transporta, da je okrepil svoje finance, začel kupovati delnice in se ukvarjati z borznimi špekulacijami. Danes je imovina tega sindikata vredna nad 40 milijonov dolarjev. Sindikat je postal delodajalec, začel paktirati z delodajalci, sprejemati njihove podkupnine, plačila, za razbijanje stavk, ki so jih organizirali drugi sindikati. Dave Beck, nekdanji šofer kamiona, pa je postal milijonar.

Beckove delnice cenijo na več milijonov dolarjev. Kot predsednik sindikata dobiva letno 50.000 dolarjev. Posebej pa zasluži na leto kakih 150.000 dolarjev. Živi v razkošni vili, ki jo je pred leti prodal svojemu sindikatu za 163.000 dolarjev. Razen rednih dohodkov ima še izredne. Delodajalci mu plačujejo velike vsote za razbijanje stavk. Povezan je z gangsterji, ki vodijo sindikat pristaniških delavcev v New Yorku, katerega so leta 1953 izključili iz Ameriške federacije dela. Poneveril je 320.000 dolarjev sindikalnega denarja.

Odkritje te afere je zadalo hud udarec ameriškemu sindikalnemu gibanju. Beck je bil tudi podpredsednik sindikalne zveze AFL-CIO, ki ima 15 milijonov članov. AFL-CIO je Becka odstavila s tega položaja in ustanovila posebno komisijo, ki bo vso stvar raziskala.

V našem listu smo že večkrat pisali o poneverbah, kraji in korupciji v ameriških sindikatih. Beck ni prvi in tudi ne zadnji ameriški sindikalni šef, ki je postal milijonar (na nepošten način seveda, kako drugače). Afera »Beck and Co« dokazuje, da je v ameriškem sindikalnem gibanju nekaj gnilega, da sindikalni biznismeni spreminjajo nekatere sindikalne organizacije v zasebna kapitalistična podjetja, da izigravajo zaupanje delavcev, sprejemajo podkupnine in bogatè. Ni čudno torej, če je od 60 milijonov zaposlenih Američanov le 15 milijonov članov sindikatov, če se sindikati uveljavljajo kot zagovorniki nedotakljivosti zasebnega kapitala, če so sindikalni šefi povezani z najbolj reakcionarnimi ameriškimi krogi, ki napadajo vse, kar je na svetu naprednega. Seveda niso vsi taki, niti jih ni večina. Toda posamezniki, ki so zasedli najvišje položaje v najvažnejših sindikatih, paralizirajo celotno sindikalno dejavnost, mečejo slabo luč na vse sindikalno gibanje.

IZ JAPONSKEGA SINDIKALNEGA GIBANJA

Spomladanska ofenziva proletariata

V začetku aprila je »spomladanska ofenziva« japonskih sindikatov dosegla vrhunec. Pred odločnim napadom delavcev so se delodajalci začeli umikati in popuščati. Nekateri so že sprejeli delavske zahteve

Letošnjo »spomladansko ofenzivo« so japonski sindikati skrbno pripravili. Boj se je začel že januarja, vendar so to bile le praske. Februarja in marca so se spopadi širili in bili vedno bolj ostri, ob koncu marca pa so sindikati prešli v odločilni napad.

Najhujši boji se bijejo za zagotovitev minimalne mesečne mezde (8.000 jenov), za splošno zvišanje mezd in skrajšanje delovnega časa. Razen tega je »spomladanska ofenziva« naperjena proti odpuščanju slabo plačanih delavcev in nameščencev, proti vladni kontroli kulture in prosvete, proti zviševanju cen in poslabšanju zdravstvenega zavarovanja. Sindikati zahtevajo znižanje davkov, ki jih plačujejo delovni ljudje, zboljšanje socialnega zavarovanja, svobodo govora in združevanja.

Skrbne priprave sindikatov so obrodile koristne sadove. V boju se delavci poslužujejo vseh sredstev od krajših in daljših stavk do namernega počasnega dela, protestnih zborovanj in drugih oblik pritiska na delodajalce. »Spomladansko ofenzivo« spremlja ves sindikalni tisk; sindikati izdajajo brošure in letake, v delavskih dvoranah vrte filme, ki govore o boju in zahtevah japonskih delavcev.

Najmočnejši strokovni sindikati (rudarji, železničarji itd) so že dosegli prve uspehe, zlasti glede zvišanja mezd.

Čeprav je letošnja »spomladanska ofenziva« zajela vse japonske sindikate, vendar vsaka sindikalna organizacija deluje samostojno. Nasprotja med posameznimi sindikati, ki izvirajo iz nasprotij med delavskimi strankami, so še tako močna, da je zamisel o enotni fronti padla v vodo. Neenotnost, ki slabi udarno silo japonskega proletariata, izkoriščajo delodajalci. Kljub temu pa kaže, da se bo letošnja »spomladanska ofenziva« končala z zmago japonskih delavcev.

»Želel bi, da bi vsak prebivalec Alžira postal neodvisen.« (Guy Mollet, 21. oktober 1956.)

Česa se boji guverner Tanganjike

Sindikalno gibanje v Tanganjiki, afriški deželi, ki jo upravlja Velika Britanija, je še zelo mlado, vendar že povzroča delodajalcem obilo preglavic. Prejšnji mesec so sindikati Tanganjike zahtevali, naj posebna komisija določi minimalne mezde. Delodajalci so takoj odgovorili, da so zahteve sindikatov pretirane in da bi minimalne mezde, ki jih zahtevajo delavci, povzročile le zmedo v gospodarstvu. Delodajalcem je priskočil na pomoč tudi britanski guverner, ki je pred zakonodajnim svetom Tanganjike napadel sindikate, češ da s svojimi akcijami povzročajo »globoke in škodljive posledice gospodarski bodočnosti ozemlja«. »Pretirane zahteve,« je trdil britanski guverner, »ne koristijo nobenemu; nepremišljeno zvišanje mezd brez odgovarjajočega zvišanja delovnega učinka bi preseglo zmožnosti dežele.«

Resnica pa je povsem drugačna. Naj navedem nekaj številk. Povprečne mesečne mezde nekvalificiranih afriških delavcev (in teh je večina) se gibljejo od 30 do 100 šilingov (20 šilingov je 1 funt). Kvalificirani delavci zaslužijo do 300 šilingov, toda teh je zelo malo. Rudarska družba »Tanganyka Concesions Ltd.« je lani imela 4 milijone funtov dobička (milijon več kot leta 1955), trgovska hiša »Dalgety and Comp.« pa 1,600.000 funtov.

Sindikati zahtevajo pravičnejšo razdelitev bogastva in tega se boje britanski kapitalisti iz Tanganjike, tega se boji britanski guverner, ki so ga poslali v to afriško deželo, da varuje koristi izkoriščevalcev.

Delavski shod v Mexico Cityju

Pred nedavnim je bil v Mexico Cityju, glavnem mestu Mehike, kongres Konfederacije delavcev Mehike, najštevilnejše sindikalne organizacije v tej ameriški deželi. Na kongres je prišlo nad deset tisoč delegatov. Tako veliko število delegatov je posledica velike razdrobljenosti mehiškega sindikalnega gibanja. V Mehiki so namreč uveljavili načelo, da lahko delavci vsake tovarne, delavnice in podjetja ustanove svojo sindikalno organizacijo in se neposredno vključijo v sindikalno centralo. Število članov ne igra nobene vloge. Vsaka sindikalna organizacija, pa če je še tako majhna, ima pravico poslati na kongres svojega delegata. Razen več tisoč majhnih sindikalnih organizacij pa so v mehiškem sindikalnem gibanju tudi večje sindikalne zveze, ki združujejo delavce posameznih gospodarskih panog, kot na primer rudarje, železničarje, delavce na naftnih poljih, poštarje itd. Nekateri sodijo, da takšna organizacijska struktura sindikatov odgovarja posebnim pogojem v Mehiki, drugi pa menijo, da je zastarela in anarhična. Verjetno bo bolj držalo mišljenje teh poslednjih, vendar moramo ugotoviti, da so mehiški sindikati kljub svoji razdrobljenosti odigrali v zadnjih letih pomembno vlogo v družbenem življenju dežele. Zlasti so se uveljavili v boju za nacionalizacijo industrije nafte in železnic. Precej pa je razširjeno mnenje, da bi splošni položaj mehiškega delavskega razreda bil boljši, če bi bile sindikalne organizacije trdneje povezane in če bi se bolj odločno bojevale za delavske pravice.

Na kongresu v Mexico Cityju so mehiški delavci zahtevali, naj vlada izloči iz gospodarstva oderuhe in brezobzirne izkoriščevalce, z zakonom določi obrestno mero, zmanjša ogromne dobičke kapitalistov, omogoči pravičnejšo razdelitev nacionalnega dohodka ter določi najvišje cene osnovnih življenjskih predmetov.

Program nove vlade v Karali

V Kerali, edini indijski državi, v kateri je pri nedavnih parlamentarnih volitvah zmagala Komunistična partija Indije, so sestavili enotno komunistično vlado. Predsednik nove vlade Nambudiripad je ob prevzemu dolžnosti izjavil, da bo v kratkem začel razgovore s centralno vlado o nacionalizaciji plantaž čaja. Napovedal je tudi hitrejše in radikalnejše izvajanje agrarne reforme, hitrejši tempo industrializacije in zmanjšanje brezposelnosti. Minister za industrijo Gopalan, ki je bil pred volitvami sindikalni voditelj, pa je na tiskovni konferenci v Trivendrumu, glavnem mestu Kerale, dejal, da bodo pri vseh državnih podjetjih ustanovili upravne svete, v katerih bodo predstavniki delavcev in uprav. Ti sveti bodo vodili proizvodnjo in skrbeli za delovno storilnost.

V dveh indijskih državnih podjetjih delavci že sodelujejo v upravljanju. Za to je dala pobudo centralna vlada, ki tudi pripravlja zakon o sodelovanju delavcev v upravljanju podjetij. Ob koncu lanskega leta je posebna vladna delegacija obiskala nekatere evropske dežele (tudi Jugoslavijo), kjer je proučevala probleme delavskega upravljanja in industrijske demokracije. Pričakujejo, da bodo zakon o sodelovanju delavcev v upravljanju podjetij sprejeli že na prihodnjem zasedanju parlamenta.

Gopalan je tudi dejal, da ima Komunistična partija možnost, da uresniči svoj program »v okviru prisrčnega sodelovanja s centralno vlado Kongresa«, pripravljena pa je zahtevati spremembe v ustavi, če bodo le-te potrebne za čimhitrejši napredek. Vsak poskus, da bi zrušili komunistično vlado v Kerali, ki ji je večina volivcev izrazila zaupanje, pa bi povzročil nasprotja, ki bi utegnila privesti celo do oboroženega spopada. Zahteval je, naj Kongres omogoči vladi v Kerali častne pogoje za uresničitev njenega programa.

OKNO V SVET

AVSTRIJSKI SINDIKATI IN GOSPODARSTVO

Na pobudo avstrijske Zveze sindikatov je bila pred nedavnim dvodnevna konferenca o »gospodarski ureditvi s sodelovanjem«. Razen zastopnikov Zveze sindikatov so se je udeležili tudi predstavniki Delavske zbornice in različnih strokovnih sindikalnih zvez, predstavniki Združenja idustrijcev in Centra za proizvajalnost ter gospodarski in sociološki strokovnjaki.

Ta konferenca je imela značaj prizadevanja avstrijskega delavskega gibanja, da bi našlo načelne rešitve o soodločanju delavcev v gospodarstvu in da bolj določno formulira svoj položaj v gospodarstvu in družbi. Hkrati pa je ta sestanek izrazil pereča vprašanja avstrijskega delavskega gibanja in avstrijskega gospodarstva.

Obravnavali so predvsem vprašanje, kako najti ureditev, ki bi pripeljala do večje stopnje soodločanja v upravljanju gospodarstva s sodelovanjem prizadetih gospodarskih činiteljev, to je delodajalcev in delavcev. Izoblikovalo se je dvoje nasprotujočih stališč. Predstavniki sindikatov in Delavske zbornice menijo, da mora dobiti to sodelovanje svojo ustavno obliko v ustanavljanju skupnih organov v zveznem in pokrajinskem merilu ter v posameznih industrijskih in gospodarskih panogah. V teh organih naj bi bili predstavniki sindikatov in Delavske zbornice z ene strani — z druge pa zastopniki delodajalcev, ki bi jih določile Gospodarska, Trgovinska in Kmetijska zbornica. Določeno vlogo v teh telesih bi imeli tudi zastopniki potrošnikov. Tu bi razpravljali o vprašanjih gospodarstva in socialne politike ter skušali najti skupne kompromisne rešitve, sklepe pa bi pošiljali vladi in parlamentu kot priporočila. To bi bile torej posvetovalne naloge; ker pa bi novo telo predstavljalo interese glavnih činiteljev gospodarskega življenja, bi kmalu postalo osrednji forum za izoblikovanje gospodarske politike.

Direktor Delavske zbornice je med drugim dejal, da so dosedanje oblike sodelovanja v avstrijskem Centru za proizvajalnost pokazale le skromne rezultate. Sveti delavcev in uslužbencev imajo le v tretjini podjetij posvetovalne naloge, v drugi tretjini samo informativne, v ostalih pa sploh nimajo nikakršnega vpogleda v poslovanje. Za sodelovanje, kot so poudarili na konferenci, pa ni dovolj le razpravljati o perečih vprašanjih, kadar se pojavijo, temveč je treba iskati skupno gospodarsko politiko oziroma skupno gospodarsko koncepcijo predstavnikov delavcev in delodajalcev.

Z druge strani pa zastopniki delodajalcev odklanjajo sodelovanje v obliki posebnega organa prav iz istih razlogov, zaradi katerih zahtevajo sindikati njegovo ustanovitev. Nočejo namreč deliti s sindikati svojega privilegiranega položaja in odločujočega vpliva pri oblikovanju gospodarske politike in trdijo, da bi tak organ »ogrozil demokracijo«, ker bi se njegova priporočila vladi in parlamentu o vprašanjih gospodarske politike — zaradi pomena in vpliva organizacij, ki bi ga sestavljale — praktično spremenila v direktive.

Predsednik Centra za proizvajalnost je bil proti ustanovitvi posebnega organa in je dejal, da je izmenjava mnenj med zainteresiranimi partnerji povsem dovolj.

To iskanje skupne gospodarske politike pomeni v političnem taktičnem pogledu drugo plat konference. Po relativni zmagi na volitvah v maju 1950. leta je Ljudska stranka uspešno poskušala dati gospodarskemu razvoju Avstrije pečat svojih gospodarskih naziranj. Njena politika se je pokazala ne le v zmanjšanju in drugačni razdelitvi investicij (oziroma v močnejšem delovanju prostega trga kapitala na področju investicij), temveč tudi v postopnem, toda nenehnem spreminjanju lastninskih razmerij v gospodarstvu z denacionalizacijo delnic v avstrijskih državnih bankah s tako imenovanimi »ljudskimi delnicami«. Prizadevanja Socialistične stranke, da bi preprečila takšno enostransko politiko Ljudske stranke, so bila večidel neuspešna. Sedanja akcija avstrijskih sindikatov se ujema z bojem Socialistične stranke in skuša vplivati na gospodarsko politiko oziroma preprečiti tak razvoj, ki bi jo lahko povsem izključil iz sodelovanja v tej politiki.

Na konferenci so veliko govorili o perečih vprašanjih avstrijskega gospodarstva. Predsednik sindikatov je v svojem uvodnem govoru poudaril, da je eden osnovnih namenov konference, da dobi avstrijsko gospodarstvo »nov zagon« in postane tako čimprej enakopravno gospodarstvu v drugih zahodnoevropskih deželah. To je postalo posebno pereče ob pristopu Avstrije k skupnemu zahodnoevropskemu tržišču, v okviru katerega bo morala konkurirati močneje razvitim gospodarstvom. Avstrijski sindikati so načelno za pristop Avstrije k skupnemu tržišču. Toda z zadržanostjo in skrbjo gledajo na posledice tega za tista podjetja, ki so se doslej umetno ohranjevala s carinsko zaščito in izvoznimi premijami. Posebna skrb za sindikate je zagotovitev delovnih mest — v primeru bankrota takih podjetij — za tiste delavce, ki so bili v njih zaposleni. Kot rečeno, je močnejše sodelovanje delodajalcev in delavcev nujno za rešitev gospodarskih in socialnih vprašanj, ki bi lahko nastala v novem položaju, to je po vstopu Avstrije v skupno tržišče.

»S to akcijo,« je poudaril v zaključnem govoru predsednik Zveze sindikatov Olach, »je Zveza sindikatov krenila na novo pot. Mi ne zastopamo ustanov, temveč milijone ljudi. To pa nam nalaga veliko odgovornost...«

Ta nova pot pravzaprav ni tako nova. Pomeni evolucijo, ki traja že vse povojno obdobje in se kaže v vse močneje izraženi težnji avstrijskih sindikatov, da sodelujejo z vlado in kapitalom ter se ne borijo za uresničenje neposrednih delavskih interesov. Avstrijski sindikati postavljajo delavske zahteve v odvisnost od splošnega gospodarskega položaja in stabilizacije, prilagajajo jih splošni gospodarski politiki vlade, ne glede na zasebno-kapitalistični sestav gospodarstva. Po mnenju avstrijskega sindikalnega vodstva se delavci danes ne bojujejo in tudi nimajo interesa, da bi se bojevali proti vladni gospodarski politiki, temveč žele sodelovanja in skupnega dela, ker je njihov položaj odvisen od splošnega gospodarskega napredka. Takšno stališče opravičujejo z dejstvom, da sta država in gospodarstvo spremenila svoje naloge z ustanovitvijo »države blaginje«. Ta evolucija sindikalnega vodstva je vsekakor del evolucije delavskega gibanja v Avstriji, ki je v celoti zbrano predvsem okrog Socialistične stranke. Le-ta pa se vedno bolj oddaljuje od neposrednih delavskih akcij in usmerja vso svojo dejavnost na parlamentarno torišče.

Seveda ta evolucija od razrednega do ustavnega značaja delavskega gibanja ne mineva brez notranjih bojev in zapletov. Del avstrijskih delavskih množic meni, da sedanja usmeritev vodstva delavskega gibanja ogroža delavske koristi, kar vodi do vse očitnejših znamenj razcepa med vodstvom in množicami. Poudarjajo, da to vsekakor terja nova razmišljanja o metodah boja in splošne politike delavskega gibanja. V zadnjem času prihaja ta težnja vse bolj do izraza.

(Jugopres)

Glasilo sindikatov Slovenije izdaja Republiški svet Zveze sindikatov za Slovenijo. — Odgovorni urednik France Boštjančič. — Tisk Časopisno-založniškega podjetja »Slovenski poročevalec« v Ljubljani. — Naslov uredništva in uprave Ljubljana, Čufarjeva ulica 1 — Dom sindikatov. — Telefon uredništva in uprave 32-031, uredništvo 32-538, uprava 30-046. — Poštni predal 284. — Račun pri Mestni hranilnici v Ljubljani 601-606-1-221. — List izhaja vsak petek. — Rokopisov ne vračamo. — Mesečna naročnina 40 din, četrtletna 120 din, polletna 240 din, celoletna 480 din; posamezna številka 10 din.